

Täysistunto

Torstai 24.5.2018 klo 16.02—19.12

Täysistunto alkoi klo 16.02. Täysistunto päättyi klo 19.12.

Puhetta johtivat toinen varapuhemies Tuula Haatainen (16.02—17.59) ja ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen (17.59—19.12).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Suullinen kyselytunti

Vastaamassa olivat seuraavat ministerit
pääministeri Juha Sipilä
kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen
ulkoministeri Timo Soini
puolustusministeri Jussi Niinistö
työministeri Jari Lindström
sisäministeri Kai Mykkänen
sosiaali- ja terveysministeri Pirkko Mattila
maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä
eurooppa-, kulttuuri- ja urheiluministeri Sampo Terho
oikeusministeri Antti Häkkänen
perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko
ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Anne-Mari Virolainen

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Päiväjärjestyksen 2. asiana on suullinen kyselytunti.

Pyydän paikalla olevia ministereitä siirtymään ministeriaitioon. Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää kysymyksen paikalla olevalle ministerille, ilmoittautumaan painamalla P-painiketta ja nousemalla seisomaan.

Ministereille esitettiin seuraavat kysymykset:

2.1. Suullinen kysymys sote-uudistuksen kustannusvaikutuksista (Antti Rinne sd)

Suullinen kysymys SKT 75/2018 vp

Pöytäkirja PTK 55/2018 vp

Suullinen kyselytunti

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Edustaja Rinne, sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä.

Keskustelu

16.02 Antti Rinne sd: Arvoisa puhemies! Pääministeri Sipilä, viimeistään nyt on käynyt selväksi, että hallituksen sote-uudistuksella ei tule hallituksen kuvittelemia säästöjä, päinvastoin lisää kustannuksia.

Meillä on monella sektorilla tarve vahvistaa ja kehittää ihmisten palveluita. Siitä huolimatta maan hallitus valtiovarainministeri Petteri Orpon suulla sanoo, että kustannuksia tullaan leikkaamaan pakolla nykytasosta. Tämä tarkoittaa siis sitä, että palvelujen saatavuus ja laatu heikkenevät, asiakasmaksut nousevat tai sitten korotetaan merkittävästi veroja.

Kysynkin nyt teiltä, pääministeri Sipilä: milloin teille on selvinnyt se, että hallituksen sote-uudistus on muuttunut jättimäiseksi leikkaustoimenpiteeksi, jossa suomalaisten sosiaali- ja terveyspalveluita joudutaan heikentämään ja toimipaikkaverkostoa karsitaan?

16.03 Pääministeri Juha Sipilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä uudistus tulee hillitsemään kustannusten kasvua [Vasemmalta: Miten?] seuraavan kymmenen vuoden aikana noin 3 miljardia euroa. Jos emme tee mitään, niin kustannukset tulevat kasvamaan nykyisestä noin 18,5 miljardista noin 24 miljardiin saakka.

Mutta kun teemme tämän uudistuksen nyt rauhassa, [Vasemmalta: Rauhassa?] keskitymme siihen, että toimeenpanoon jää riittävästi aikaa, niin täällä on täydet mahdollisuudet saavuttaa suurempikin kustannusten hillintä kuin tuo 3 miljardia euroa. Meillä on paljon näyttöä esimerkiksi Pohjois-Karjalassa, jossa käytännössä toimitaan jo tämän mallin mukaisesti — 6 prosentin säästö verrattuna keskimääräisiin kuntien käyttämiin sosiaali- ja terveydenhuollon menoihin. Jo pelkästään tämä esimerkki rohkaisee [Puhemies: Aika!] siihen, että on täydet mahdollisuudet, kun toimeenpano tehdään huolella.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää lisäkysymyksiä, ilmoittautumaan painamalla V-painiketta ja nousemalla seisomaan.

16.04 Antti Rinne sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pääministeri Sipilä, nyt on kyllä pakko todeta, että te puhutte vastoin parempaa tietoa. Te puhutte vastoin faktoja ja asiantuntijoiden näkemyksiä.

Sote-uudistus on kääntymässä tarkoitustaan vastaan. Terveyserojen kaventuminen on kääntymässä eriarvoisuuden lisääntymiseksi. Teidän sote-mallinne vuoksi palveluita tullaan leikkaamaan, asiakasmaksuja tullaan korottamaan ja veroja tullaan kiristämään.

Arvoisa pääministeri, teidän sote-mallinne on huojuvalla pohjalla ja vaarantamassa suomalaisten palvelut. Eikö nyt olisi aika keskittyä varsinaiseen asiaan poliittisten lehmänkauppojen sijasta? Nyt tarvitaan kykyä ymmärtää tavallisten suomalaisten parasta ja uskoa asiantuntijoihin.

Pääministeri Sipilä, kun esitän teille, että otamme riittävästi aikaa teidän mallinne ongelmien korjaamiseksi, tartuttekko tähän?

Pöytäkirja PTK 55/2018 vp

16.05 Pääministeri Juha Sipilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Useat asiantuntijat ovat käyneet läpi nämä kustannusten hillinnän tavoitteet, ja keskeinen viesti on se, että kun keskitymme ja teemme toimeenpanon kunnolla, niin tämä laki antaa hyvän pohjan sille, että kustannuksia saadaan hillittyä noin 3 miljardin edestä.

Sosiaali- ja terveysministeriö ja valtiovarainministeriö tekivät yhteisen vastineen StV:lle eilen, ja tässä vastineessa tulevat hyvin selville kaikki yksityiskohdat ja kaikki huolet, mitä eduskunta on prosessin aikana esittänyt, vastauksena niihin kysymyksiin, mitä nyt epäilette. Nyt on tärkeintä se, että me rauhassa viemme tämän uudistuksen maaliin ja varmistamme sen, että jokaisessa maakunnassa sitä valtavaa työtä, mitä maakunnissa jo tällä hetkellä tehdään, tuemme kaikin tavoin sillä tavalla, että saamme tehtyä huolellisen toimeenpanon [Puhemies koputtaa] ja sen pohjalta saavutamme myöskin tuon kustannusten hillinnän.

16.07 Timo Harakka sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Miksi valtiovarainministeriö tekee nyt vasta ne laskelmat eikä tehnyt niitä silloin, kun me valtiovarainvaliokunnassa niitä kuukausikaupalla pyysimme? Tosiasia on, että ministeriöltä tuli niin höttöisiä lukuja, että valtiovarainvaliokunta ei suostunut hallituspuolueiden enemmistölläkään ottamaan niitä lausuntoonsa. [Ben Zyskowicz: Väärä väite!]

Miksi sotesta ei tehty asiallista vaikutusarviota? Syynä on poliittinen ohjaus. Kun ensin keskusta sai maakuntamallin ja kokoomus markkinamallin, niin se oli lukittu jo ennalta. Se piti valmistella, maksoi mitä maksoi. Ja sehän maksaa.

Totuuden hetki on nyt, ja se on karumpi kuin uskottekaan. Valtiovarainvaliokunta kuunteli sataa asiantuntijaa — sataa asiantuntijaa — ja lopputulos on seuraava: sote-uudistus aiheuttaa varmemmin 3 miljardin euron lisäkustannukset kuin 3 miljardin säästöt. Tilanne ei siis ole epävarma — varmemmin 3 miljardin kustannukset kuin säästöt. Eduskunnan on hyvä olla tästä tietoinen, että yksin valtionaloudellisista syistä sote on syytä hylätä.

Esitättekö vihdoinkin sellaisen [Puhemies: Aika!] mallin, johon Suomen valtiolla olisi varaa, ja [Puhemies koputtaa] luovutte tästä markkinoiden avaamisesta, joka aiheuttaa kustannuksia?

16.08 Pääministeri Juha Sipilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Mihin tähän lausuntoon tuo mahtaa perustua? [Timo Harakka: Sataan lausuntoon!] — Ei varmasti sataan lausuntoon perustu. — Näitten lausuntojen yhteenvetona voisi todeta sen, että valinnanvapausosuuden avulla saamme jonot lyhennettyä ja merkittävästi lisättyä terveys- ja sosiaalipalvelujen tasa-arvoa. Ja sitten tällä uudistuksen kokonaisuudella, jossa nykyisestä noin 300 toimijasta siirrytään 18 toimijaan, saamme kaikki hyvät käytännöt paremmin käyttöön, joten se on ihan selvä asia, että tämän uudistuksen säästöpotentiaali [Timo Harakka: Potentiaali!] suhteessa siihen, jos emme tee mitään, on reilusti yli 3 miljardia. Meillä on useita kokeiluja, joitten perusteella tämä voidaan myöskin todentaa. Pohjois-Karjala oli yksi hyvä esimerkki siitä. [Timo Harakka: Sellaista ei enää voi tehdä!] Ja nyt meidän pitää vain uskaltaa mennä eteenpäin ja poistua tästä omasta kuplastamme täällä. Maakunnissa tehdään jo kovasti töitä sen eteen, [Puhemies: Aika!] että toimeenpano pystytään tekemään kunnolla.

16.09 Ville Vähämäki ps (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Siis sotessahan on kolme päätavoitetta: laaja valinnanvapaus, laadukkaat palvelut ja katkeamattomat hoitoketjut

Pöytäkirja PTK 55/2018 vp

sekä kustannusten alentaminen. Jos nyt näistä vain kaksi voi toteutua — itse asiassa vain kaksi voi toteutua — ja jos toteutetaan laaja valinnanvapaus ja laadukkaat palvelut, se tahdotte sanoa sitä, että valtio joutuu velkaantumaan. Nyt sitten, jos me haluamme todellakin toteuttaa sen menojen kasvun hillinnän, me voimme valita vain laajan valinnanvapauden tai laadukkaitten palveluitten väliltä. Emmekö siis voisi valita sitä laadukkaitten palveluitten toteuttamista ja katkeamattomia hoitoketjuja ja edetä valinnanvapaudessa suppealla mallilla kokeiluitten, pilottien ja tutkitun tiedon pohjalta ja emmekö voisi siis hylätä tätä laajaa valinnanvapauskokeilua?

16.10 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Vähämäen listaus uudistuksen tavoitteista sisälsi juuri niitä monia asioita, joihin koemme kyllä koko eduskunnan isossa kuvassa sitoutuneen. Valinnanvapaudessa on kysymys valinnanmahdollisuudesta ja monituottajuuden lisäämisestä, siitä, että laatu asettuu parempaan keskiöön palveluiden tuotannossa. Ja mitä tulee listauksenne siihen kohtaan, että voisiko valita ikään kuin laadukkaammat palvelut ilman valinnanvapautta: Oma arvioni on se, nykytilaan pohjautuen, että tällä hetkellä meidän nykyjärjestelmässämme ei ole erityisen paljon sellaisia kannustimia, jotka houkuttelisivat tai suoraan pakottaisivat julkisesti rahoitetut palvelut asettamaan ihmisen tarpeet, palveluohjauksen ja hoitoketjut suoraan keskiöön ja ytimeen, vaan pikemminkin järjestelmämme perustuu pois lähettämiseen ja laskun lähettämiseen seuraavalle. Tämä muutos asettuu toisenlaiseen [Puhemies koputtaa] maisemaan, kun laadusta on kilpailemassa useampi tuottaja.

16.11 Touko Aalto vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin tahdon todeta, että demokratia ja oikeusvaltio eivät ole mitään höllynpölyä, ja toivon, että pääministeri voi tässä ja nyt todeta, että maakuntavaalit tulellaan siirtämään.

Toiseksi tahdon kysyä pääministeriltä: mihin lukuihin ja mihin konkreettisiin keinoihin perustatte sotien kustannuslaskelmat? Tähän kysymykseen ette ole pystynyt missään vaiheessa vastaamaan, ja ainoa yritys vastata tähän kysymykseen oli valtiovarainministeriön ykkösvirkahenkilön muistio, jonka hattaranumeroissa menevät tavoitteet ja keinot täysin sekaisin. Jos hallitus tai valtiovarainministeriö ei osaa sanoa sotien kustannusvaikutuksista mitään konkreettista, kysyn pääministeriltä, miten te voitte pyytää eduskunnalta avointa sote-šekkii.

16.12 Pääministeri Juha Sipilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tässä maakuntien järjestämislaissa, joka annettiin eduskunnalle yli vuosi sitten, on esitetty perustelut 3 miljardin säästöille ja se, mistä ne koostuvat, ja tämä ei ole muuttunut matkan varrella yhtään mihinkään.

Kysyitte myöskin vaikutusarvioista. Vaikutusarvioita on esitetty tuossa yhteydessä yli sata sivua. Myöskin vaikutusarviot on tehty erittäin huolella.

Ja mitä tulee maakuntavaalien ajankohtaan: nyt on kaikkein tärkeintä se, että täällä eduskunnassa teemme huolellisesti sisällön valmiiksi ja eduskunnan päätöksen sote-uudistuksesta valmiiksi ja sen jälkeen arvioimme tasapainossa sen, että meillä on riittävästi aikaa vaaleihin valmistautumiseen ja maakunnilla riittävästi aikaa toimeenpanoon. Mutta järjestys on se: ensin sisältö, ja vaalien ajankohta on kyllä enemmän sitten tekniikkaa, siihen saadaan riittävä valmistautumisaika.

Pöytäkirja PTK 55/2018 vp

16.13 Antti Lindtman sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä on nyt todella vakavista asioista kysymys. Kyse on kaikille suomalaisille tärkeistä sosiaali- ja terveyspalveluista. Ja kun pääministeri puhui, että meidän ei pitäisi elää kuplassa, niin jään kysymään, missä kuplassa pääministeri on elänyt viimeisen viikon ajan, kun lainsäädännön arviointineuvosto totesi yksiselitteisesti, että ei pysty arvioimaan edes sitä, mitkä ovat tämän uudistuksen vaikutukset niihin säästöihin, mikä on lukujen etumerkki, onko plussaa vai miinusta, ja iso osa asiantuntijoista on sitä mieltä, että sen sijaan, että tästä tulisi 3 miljardia säästöä, tästä tulee jopa 3 miljardia kustannuksia.

Ja mitä tämä tarkoittaa nyt esitetyssä muodossa? Te kuitenkin pidätte kiinni tästä rahoituslain 6 §:stä, että riippumatta siitä, tuleeko säästöä, te leikkaatte rahoitusta — niin paljon, että se vastaa kaikkien Suomen terveystieteiden toimintaa ja vanhustenhuoltoa yhtenä vuonna yhteensä. Niin isot leikkaukset on tiedossa, [Puhemies koputtaa] jos nämä asiantuntija-arviot toteutuvat [Puhemies: Aika!] ja te viette tämän. Kuinka kauan aiotte, pääministeri, pitää kiinni tästä virheestä?

16.14 Pääministeri Juha Sipilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin on syytä todeta se, että tässä hallituksen pohjaesityksessäkkin kustannusten arvioidaan kasvavan, siis reaalisesti kasvavan, 2 miljardilla eurolla 10 vuoden aikana. Siis me emme leikkaa vaan hillitsemme kustannusten kasvua. Tästä tässä on kysymys.

Ja kaikissa asiantuntija-arvioissa lähdetään siitä, että tähän liittyy riskejä. Kaikkien näin isojen uudistusten toimeenpanoon liittyy aina riskejä, jos toimeenpanoa ei tehdä kunnolla, ja me emme millään lailla pysty näitä riskejä estämään, vaan meidän pitää huolehtia, että toimeenpano tehdään huolellisesti ja kunnolla ja annetaan siihen tarpeeksi aikaa. Se on ihan selvä asia, että kustannusten hillintään on riittävästi potentiaalia, riittävästi mahdollisuuksia, kun vain annetaan toimeenpanolle riittävä tuki täältä eduskunnasta.

16.16 Hanna Sarkkinen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mikään asiantuntijoiden lausunnoissa ei viittaa siihen, että hallituksen tavoitteleva 3 miljardin euron kustannusten hillintätavoite voisi toteutua, ainakaan ilman, että leikataan palveluita, supistetaan palveluverkkoa tai nostetaan asiakasmaksuja, eikä hallitus ole kyennyt uskottavasti näyttämään toteen, miten säästöjä voitaisiin saavuttaa, sillä palveluiden integraatio ei tässä hallituksen mallissa tule toteutumaan.

Täällä viitattiin Eksote-malliin. Siellä kustannustehokkuus perustuu palveluiden integraatioon, mutta hallituksen mallin myötä tämäkin integraatio joudutaan purkamaan, koska joudutaan ottamaan käyttöön tämä markkinamalli ja eriyttämään järjestäjä ja tuottaja. Eli nämä toimivat integroidut mallit, mitä Eksotessa on, mitä Kainuussa on, joudutaan purkamaan. Esimerkiksi Kainuussa on laskettu, että he joutuvat palkkaamaan kymmeniä uusia virkamiehiä hallinnoimaan sopimuksia, tekemään valvontaa, [Susanna Huovinen: Puhumattakaan juristeista!] eli kustannukset kasvavat tätäkin kautta. Tätä säästöä ei voi viedä toimeenpanijoiden hartioille, koska tämä lakipohja on mätä. [Puhemies koputtaa]

Arvoisa puhemies! Oletteko laskeneet, kuinka paljon lisäkuluja [Puhemies: Aika!] markkinamallisesta hallintobyrokratiasta tulee?

16.17 Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin haluan vielä täällä toistaa sen, että tässä hallituksen mallissa ei olla leikkaamassa rahoitusta nykytasosta. Rahoitus tulee kasvamaan tulevallakin vuosikymme-

Pöytäkirja PTK 55/2018 vp

nellä. Kysymys on siitä, mitenkä saadaan tätä kustannusten kasvua leikattua. [Välihuutoja vasemmalta] Siitä on kysymys.

On ihan selvä asia, että nyt, kun katsotaan tämän uudistuksen suuruutta, laajuutta, järjestelmämuutosta, kukaan ei pysty sanomaan tarkalleen sitä, minkä verran sieltä tulee kustannussäästöä. Mutta sitten siitä, mitä valtiosihteeri Hetemäki on omassa muistiossaan valiokunnille esittänyt, jokainen meistä kyllä ymmärtää, että ne ovat niitä oikeita teemoja, joista sitä kustannussäästöä tulee.

Mitä tulee Eksoteen, niin eihän missään ole sanottu, etteivätkö tulevat maakunnat voi käyttää samanlaisia asioita, missä Eksote on saanut tehostettua omaansa. Tämä malli ei estä esimerkiksi sitä, että panostetaan enemmän kuntoutukseen, ennalta ehkäisevään toimintaan, ja palveluintegraatiossa tärkeätä on, että ne, [Puhemies koputtaa] jotka tarvitsevat paljon palveluita, he myös saavat niitä.

16.18 Antti Kaikkonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Eikö niin, että nykytilanteessa julkisen palvelun lääkäriin on vaikea päästä eivätkä palvelut muutenkaan toimi niin kuin pitäisi? Eikö niin, että tämän uudistuksen tarkoitus on turvata tasa-arvoiset ja toimivat palvelut pitkälle tulevaisuuteen koko Suomessa? [Vasemmalta: Niinhän se oli!] Eikö niin, että taloudellisesti kyse on siitä, että ei ole tarkoitus leikata nykytasoa vaan hillitä kustannusten kovaa kasvua? Ja eikö niin, arvoisa puhemies, että vaikka yksityiskohdista on erimielisyyttä, niin kuin nytkin, siitä huolimatta viimeiset kuusi hallitusta tässä maassa ovat yrittäneet toteuttaa sote-uudistusta? Ja eikö niin, että itse asiassa jokainen puolue tässä salissa on myöskin yrittänyt toteuttaa sote-uudistusta, vaikkakin hieman eri kulmista?

Arvoisa puhemies! Viimeisenä vielä kysyn hallitukselta: eikö niin, että tarve tälle uudistukselle on suuri ja todellinen? [Mikaela Nylander: Mutta ei maakunnille!]

16.19 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Juuri näin. Useat huomiot puheenvuorossanne, edustaja Kaikkonen, olivat kohdallaan uudistuksen tavoitteista. Käytän vastauspuheenvuoroni vielä hieman avatakseksi tuota teemaa, jossa aiemmissa kysymyksissä sivuttiin problematiikkaa vaalien ajankohdasta.

Haluaisin muistuttaa osaltani, miksi maakuntavaalit pidetään. Oleellista ei ole keskustella juuri nyt niiden ajankohdasta, kun käsittely eduskunnassa on kesken ja hyvin työläs eduskunnalle. Tunnemme ja kannamme huolta ja tiedostamme, että teette paljon työtä talossa juuri nyt. Kysymys on maakuntavaaleissa siitä, että perustuslakivaliokunta lausunnossaan edellytti joitakin vuosia sitten, että näin merkittävä tehtävä — ehkä kaikkien suomalaisten arvioissa mittakaavaltaan tärkein julkisen vallan tehtävä, pitää huolta terveydestämme ja hyvinvoinnista — vaatii sellaisen hallintorakenteen, jossa päättäjät ovat vaaleilla valittuja niin, että valta ja vastuu on avointa ja läpinäkyvää ja samoissa käsissä koko palvelujärjestelmän osalta.

16.20 Veronica Rehn-Kivi r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade talman! Pääministeri Sipilä, olette tänään lausunut, että maakuntavaalien ajankohta on vain tekninen kysymys, joka ratkaistaan sitten, kun sote-lait on saatu valmiiksi. Pääministeri on varmasti tietoinen siitä, että voimaannpanolain 12 §:ssä mainitaan ensimmäisten maakuntavaalien tarkka päivämäärä, 28.10. tänä vuonna. [Kari Uotila: Hallituksen esitys!] Hallituksen on siis esitettävä vaalien ajankohdan muutos ennen kuin sosiaali- ja terveysvaliokunta

Pöytäkirja PTK 55/2018 vp

antaa lopullisen mietintönsä. Arvoisa pääministeri, värderade statsminister, koska tämä ta-
pahtuu?

16.21 Pääministeri Juha Sipilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tärkeintä on nyt saada ensin laille sisältö ja aikataulu sille, missä aikataulussa eduskunta saa sen valmiiksi. Meillä on hyvin tiedossa se, mitä oikeuskansleri on asiasta lausunut ja kuinka paljon tarvitsemme aikaa maakunnille siihen toimeenpanoon, ja tässä raamissa sitten, jos eduskunta ei aikataulussaan pysy, tätä asiaa justeerataan silloin vastaavasti. Mutta verrattuna siihen, miten isosta uudistuksesta tässä on kysymys, kuinka syvälle substanssiin eduskunnassa pitää mennä ennen kuin tästä tehdään päätökset, tämä on enemmän tekniikkaa sitten muuttaa, mutta totta kai sitäkin tarvittaessa sitten muutetaan, jos tarve vaatii. Mutta meidän pitää ensin tietää se, milloin laki käsitellään tässä salissa viimeistä kertaa.

16.22 Krista Kiuru sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minulle jäi hiukan epäselväksi, mitä pääministeri tarkoitti äskeisellä lauseella. Te viittasitte siihen, että ”jos ei eduskunta pysy aikataulussa”. Kuka tämän eduskunnan aikataulun laatii, ellei eduskunta itse? [Susanna Huovinen: Hyvä kysymys! — Eduskunnasta: Juuri näin!]

Minusta on nyt tärkeää, että tieto on sittenkin valtaa. Mitä paremmin tämä uudistus tul-
laan käsittelemään tässä talossa, sitä varmemmalla pohjalla kansanvalta käyttää valtaansa, ja siltä osin tämäkin kyselytunti osoittaa, että näissä asiafaktoissa on sekä hallituksen puo-
lella että täällä eduskunnassa vielä parantamisen varaa.

Uskon itse siihen, että huolellinen ja perusteellinen käsittely on paras tae siitä, että kan-
salaisten yhdenvertaiset palvelut voidaan järjestää huolellisesti ja perusteellisesti tutkit-
tuamme. Näin ollen kysyn teiltä, pääministeri, vielä kerran: oliko tuo puheenvuoronne al-
kupuolella esitetty väite siitä, että eduskunta voisi tutkia tätä kokonaisuutta huolellisesti ja
kiireettä, vielä voimassa, viitaten tämän teidän äskeisen puheenvuoronne alkuosaan?

16.23 Pääministeri Juha Sipilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämän
hallituksen esityksen aikataulu on ollut selvillä viime kesästä saakka, ja hallituksen esitys
on annettu juuri siinä aikataulussa kuin viime kesänä se on esitetty. Totta kai eduskunta kä-
sittelee oman työjärjestyksensä mukaisesti asian huolellisesti ja viivyttämättä, ja lienee
kaikille meille yhtä selvää tässä salissa, että eduskunnan arvovalta ei salli sitä, että me kan-
sanedustajat lähtisimme lomalle ennen kuin tämä iso asia on käsitelty. [Välihuutoja — Mi-
kaela Nylander: Eihän siitä ole kyse!]

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.2. Suullinen kysymys Omaisuudenhoidoyhtiö Arsenalista (Laura Huhtasaari ps)

Suullinen kysymys SKT 76/2018 vp

Suullinen kyselytunti

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Seuraava kysymys, perussuomalaisten edus-
kuntaryhmä, edustaja Huhtasaari.

Pöytäkirja PTK 55/2018 vp

Keskustelu

16.24 Laura Huhtasaari ps: Arvoisa puhemies! Saan jatkuvasti yhteydenottoja ihmisiltä, jotka hakevat itselleen oikeutta. 90-luvun pankkikriisi koskettaa yhä. Vuoden 1992 jälkeen tehtiin lakimuutoksia, joilla poistettiin velkojen epärehellisyys lainsäädännöstä. Tämä mahdollisti SSP-pankkisopimuksen tekemisen, jossa valtioneuvosto antoi pankeille luvan ajaa tiettyjen toimialojen yrityksiä konkurssiin ja viedä niiden omaisuus pilkkahintaan. Pankit saivat yksipuolisesti irtisanoa 65 000 yrittäjän lainat, jotta vakavaraisuus saatiin nostettua EU- ja Eta-sopimusten edellyttämälle tasolle. Nyt kysynkin ministeri Häkältä: mitkä valtion tehtävät oikeuttavat Omaisuudenhoito-yhtiö Arsenalin toiminnan jatkumisen yhä, ja miten nopeasti hallitus aikoo lopettaa Arsenalin toiminnan, että velkojen perintä saadaan viimein lopetettua?

16.25 Oikeusministeri Antti Häkkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä on itse asiassa valtiovarainministeriön ja rahoitusmarkkinaosaston asia, mutta voin siltä osin kommentoida, kun asia liippaa jonkin verran näitä yksityishenkilöiden velkajärjestelyjä ja velan vanhentumiseen liittyviä kysymyksiä, että Suomessahan on saatettu itse asiassa tuoreeltaan voimaan lakeja, joilla itse asiassa pitkäaikaiset velat pystyvät vanhenemaan jatkossa. Tällaiset lamaan liittyvät suuret kriisithän, mitkä yksilöille tulevat joko yritystoiminnan kautta tai sitten muuten velkaantumalla, ovat aina inhimillisesti valtavan isoja asioita. Suomessa on tehty nyt jo sääntelyä, jolla yksityishenkilöt saavat velkajärjestelyjä ja velkajärjestelyllä asiansa pääpiirteittäin ainakin kuntoon. Velkajärjestelylaki on nyt voimassa ollut 25 vuotta, ja itse asiassa toissa viikolla juuri analysoitiin, että tämä laki on toiminut erittäin hyvin. Siitä kiitos itse asiassa Hannele Pokalle, joka aikanaan oikeusministerinä vei hankkeen läpi. Mutta loppuosa tästä kuuluu rahoitusmarkkinaosastolle ja valtiovarainministerille, niin että hän varmaan kommentoi sitten myöhemmin asiaa.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää lisäkysymyksiä, ilmoittautumaan painamalla V-painiketta ja nousemalla seisomaan.

16.26 Laura Huhtasaari ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri ei nyt vastannut kysymykseen. Minä tiedän, että teihin on oltu yhteydessä, tämä Velallisten Tukiryhmä, ihmiset, jotka ovat näiden asioiden kanssa tekemisissä, ovat olleet yhteydessä teihin. Kyllä me nyt vetoamme ministeriin, että hallitus aikoo tehdä kaikkensa, että läpivalaistaan nämä asiat. Tämä on oikeudenmukaisuuskysymys, koska oikeusjärjestelmä, missä ohjeistettiin aikoinaan antamaan pankeille suosituimmuusasema riita-asioissa ja syytesuoja, ei kuulu oikeusvaltioperiaatteeseen, ja sen takia tämä pitää läpivalaista.

Mutta miksi tämä lamavelat anteeksi antava lainsäädäntö tuli voimaan vasta 2008, ja miksi kuitenkin kaikkia velallisia ei armahdettu vaan Arsenal on edelleen joidenkin velallisten kimpussa? Tämä prosessi on jättänyt velkavankeuden kokeneille perheille ja perheiden lapsille lähtemättömät jäljet. Kysyn uudestaan: mitkä toimet oikeuttavat, että Omaisuudenhoito-yhtiö Arsenalin toiminta saa yhä jatkua?

16.28 Oikeusministeri Antti Häkkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toistan tietysti vähän äskenkin sanomaani, että asia on valtiovarainministeriölle kuuluva asia. Se informaatio, mikä minulle on toimitettu Arsenalin toiminnasta, täyttää Suomen

Pöytäkirja PTK 55/2018 vp

lain ja järjestyksen mukaiset puitteet. Totta kai tästä on ihmisillä erilaisia käsityksiä ja inhimillisesti nämä ovat äärimmäisen hankalia tilanteita. Mutta valtiovarainministeriö kommentoi näistä myöhemmin sitten.

Meillä on Suomessa voimassa velkaantumiseen yksityishenkilöille ja yrityksille tällä hetkellä kansainvälisessä vertailussa erittäin hyvä lainsäädäntö. Ihmisille, jotka eivät kykene maksamaan velkojaan, pystytään järjestämään nyt jo helpotusta. Mutta lähtökohdan pitää edelleen olla se, että jokaisen, joka on velkaantunut joko yritystoiminnassa tai yksityishenkilönä, pitää pystyä velat maksamaan. Mutta jossain vaiheessa, totta kai, pitää pystyä velkojen vanhentumaan, jotta ihminen pääsee uudelle alulle.

16.29 Ritva Elomaa ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! 1990-luvun lama oli äärimmäisen kova pala Suomen valtiolle ja merkittäväälle osalle kotitalouksistamme. Velka kasvoi vauhdilla, ja monilta meni koko omaisuus alta. Pälle kaatuvien velkojen taustalla oli usein työpaikan menetys, korkojen räjähdysmäinen nousukiito, valuuttalaina tai takausvastuut, jotka lankeisivat maksettavaksi. Moni ylivelkaantui, eikä voida sanoa, että se oli aina täysin omaa syytä. Kaikki eivät ole vielä tänä päivänäkään selvinneet laman iskuista, vaikka kulunut on 25 vuotta.

Vanhat puolueet ovat jo vuosikausia puhuneet laman uhrien auttamisesta, mutta käytännön toimet ovat jääneet vaatimattomiksi. Myös poliittiset päätöksentekijät olivat pankkien ohella mukana pahentamassa laman vaikutuksia. Näitä vastuita on turha enää piilotella, aivan kuten edustaja Huhtasaari tässä totesi. Me perussuomalaiset olemme pitäneet asiaa aika paljon esillä, ja muun muassa viime tiistaina oli lakialoite täällä istuntosalissa esillä. [Eero Heinäluoma: Eikös teillä ollut oikeusministerin paikkakin?]

Kysynkin: millä konkreettisilla toimilla hallitus aikoo helpottaa 90-luvun laman seurauksena velkaantuneiden ihmisten tilannetta? [Puhemies: Aika!] Ministeri, vastaus ei vielä tyydyttänyt.

16.30 Oikeusministeri Antti Häkkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä kysymys tietysti nyt liittyi tavallaan laajemmin velkaantumiseen, ja siihen voin kommentoida — tästä Arsenalista ja näistä tietyistä muista järjestelyistä vastaa valtiovarainministeri.

Suomessa on tehty nyt jo velan vanhentumiseen uudistuksia, joilla velat vanhenevat, eli ei ole ikuista velkavankeutta. Ja nyt meille tulee vielä näihin nyt tapahtuviin ylivelkaantumisiin laaja-alainen ohjelma, jolla ylivelkaantumista tilkitään niin kulutusluottojen kuin pikavippien osalta, velkajärjestelyyn liittyvää lainsäädäntöä kehitetään koko ajan, ja talous- ja velkaneuvontaan tulee merkittäviä panostuksia, jotta ihmiset eivät joutuisi velkakierteeseen. Samaan aikaan meillä on arvioinnissa myös yrittäjän henkilökohtaiseen konkurssiin liittyvä hanke ja kehitetään konkurssijärjestelmää yhä nopeammaksi, jotta ihmiset eivät roiku vuosikausia niissä järjestelmissä, jos on tullut ongelmia ulosoton tai konkurssin kanssa.

Mutta yksi tärkeimpiä kysymyksiä on, miten panostetaan talouslukutaitoon kouluissa, jotta ihmiset eivät tänä digitaalisen maksamisen ja velkaantumisen aikakautena niin herkästi ajautuisi velkakierteisiin. Tämä on ehkä yksi suurimpia kysymyksiä.

16.31 Jari Myllykoski vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tähän aihepiiriin liittyen juuri: Meillä on velkaantuneita ihmisiä, ja meillä on tällainen järjestelmä

Pöytäkirja PTK 55/2018 vp

kuin luottohäiriömerkintä, joka näittenkin tässä pääkysymyksessä olevien ihmisten kohdalla on todella merkittävä asia. Meillä järjestelmä roikuttaa näitä jo velkansa maksaneita ja vastuunsa maksaneita ihmisiä vuoden, kaksi, kolme, neljä vuotta, niin että he eivät pääse normaalielämään, vaikka he ovat vastuunsa jo maksaneet. Siellä on konkurssiin menneitä yrittäjiä, siellä on pikavippejä ottaneita nuoria ja lapsiperheitä, jotka ovat tässä ahdingossa, että he eivät saa vuokra-asuntoa, he eivät saa puhelinliittymää.

Kysyn nyt ministeri Häkkäselä: mihinkä toimiin hallitus vielä tällä kaudella lähtisi, jotta tämä epäkohta voitaisiin poistaa, niin että velallinen kun on vastuunsa hoitanut, velka- ja maksuhäiriömerkintä poistettaisiin?

16.32 Oikeusministeri Antti Häkkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitoksia ajankohtaisesta kysymyksestä edustajalle.

Velkaantuminen tarvitsee aika laaja-alaisen ohjelman, jolla voidaan ennaltaehkäistä ylivelkaantumista ja toisaalta taas sallia jokaiselle ihmiselle velan ottaminen — se on arjen kannalta aivan äärimmäisen tärkeä kysymys — asunnon hankkimiseen tai kulutustavaroiden hankkimiseen.

Mutta miten huolehditaan siitä, että ihmisillä, jotka ylivelkaantuvat ja hoitavat asiansa, pysyvät vaikka nämä maksuhäiriömerkinnät asianmukaisen sääntelyn piirissä? Minä olen käynnistänyt tästä määräaikaesarvionnin meidän luottotietolain osalta, ja tässä tullaan tekemään arviointia vielä oikeusministeriössä loppuvaalikauden osalta, että tarvitsisiko tässä asiassa edetä.

Meillä on positiiviseen luottorekisteriin liittyvä hanke myös käynnissä, jossa me selvittämme, olisiko itse asiassa parempi, että Suomessa olisi keskitetysti, kattavasti lainat tiedossa yhdessä rekisterissä, jotta lainan myöntäjä, velan myöntäjä, joutuisi siinä kokonaisarvion tekemään myös kulutusluottojen osalta. Tarvitaan tehokkaampia mekanismeja, millä estetään se, etteivät rahoitusmarkkinatoimijat myöskään pysty toimimaan vastuuttomasti kulutusluottomarkkinoilla.

16.33 Ville Tavio ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vuosi sitten hallitus antoi lupauksen. Se antoi lupauksen, että säädetään laki yksityishenkilön konkurssista. Meillä on kaikilla tästä lupauksesta lehtiotsikot, mustaa valkoisella. Me muistamme sen erityisen hyvin perussuomalaisissa, koska silloin olimme vielä hallitusvastuussakin. Nyt tuota lakia ei kuitenkaan ole kuulunut. Siitä tulee sellainen olo, että tuo lupaus, mikä yrittäjille ja velkaantuneille ihmisille annettiin, olisi petetty. Kysynkin teiltä, pääministeri: miksi tuota lakia ei ole luvutulla tavalla vielä säädetty?

16.34 Oikeusministeri Antti Häkkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On siis luvattu, että rehellisen, konkurssin tehneen yrittäjän asemaa helpotetaan, [Ville Tavio: Mustaa valkoisella!] ja meillä on tällä hetkellä lausuntokierroksella kansainvälisesti vertailtuna eri maiden malleja, minkälaisilla mekanismeilla voidaan helpottaa, kun ihminen on yritystoiminnan takia, rehellisessä toiminnassa velkaantunut, jotta hän pääsisi uuteen alkuun.

Tämä on äärimmäisen tärkeä kysymys. Tästä on itse asiassa EU-tasolla direktiivi kanssa valmisteilla, ja me Suomessa seuraamme nyt tiiviisti, millä kaikilla keinoilla voidaan helpottaa, että rehellisesti toiminut yrittäjä pääsisi uuteen alkuun. Mutta asia ei ole niin yksinkertainen: jotta uudet, aloittavat yrityksetkin saisivat luottoa pankeista, niin ei voida ihan

Pöytäkirja PTK 55/2018 vp

antaa tuosta noin vain oikeutta myöskään, että velat tuosta noin vain saa pois. Eli tämä on aika tarkka paikka, jotta rahoitusta tulee myös yritystoimintaan ja uudet yritykset pääsevät liikkeelle.

Mutta lausuntokierroksella on tällä hetkellä kansainvälinen vertailu muun muassa USA:n mallista ja Euroopan eri malleista, ja odotamme laaja-alaista palautetta, ja sen jälkeen on johtopäätösten aika.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.3. Suullinen kysymys sote-uudistuksen käsittelyn aikataulusta (Outi Alanko-Kahiluoto vihr)

Suullinen kysymys SKT 77/2018 vp

Suullinen kyselytunti

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Seuraava kysymys, vihreä eduskuntaryhmä, edustaja Alanko-Kahiluoto.

Keskustelu

16.36 Outi Alanko-Kahiluoto vihr: Arvoisa puhemies! Arvoisa pääministeri, sanoitte äsken täällä kyselytunnilla, että vaalien järjestäminen on tekniikkaa. Olette valitettavasti väärässä. Vaalien järjestäminen on demokratiaa.

Sanoitte viikko sitten Iltalehdelle, että olette neuvotellut soten käsittelyaikataulusta vuosi sitten eduskunnan kanssa ettekä hyväksy siis ajatusta soten viivästymisestä tai vaalien lykkääntymisestä. Siis kenen kanssa olette voinut sopia soten käsittelyaikataulusta? Pääministeri ei voi sopia kenenkään kanssa siitä, kuinka kauan lakien käsittely eduskunnassa vie. Pääministeri ei ole yritysjohtaja, eikä eduskunta ole pääministerin alainen. Olette myös sanonut keskustelun maakuntavaalien aikataulusta olevan höllynpölyä — siis höllynpölyä. Tämäkö on käsityksenne demokratiasta?

Kysynkin teiltä, pääministeri Sipilä: eikö teidän tehtävänne pääministerinä ole puolustaa eduskunnan mahdollisuutta lakien demokraattiseen käsittelyyn, vai onko pääministerin tehtävänä [Puhemies koputtaa] mielestänne huolehtia siitä, että sote saadaan ulos eduskunnasta [Puhemies: Aika!] ennen keskustan puoluekokousta?

16.37 Pääministeri Juha Sipilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkään en missään tapauksessa pidä demokraattisia vaaleja höllynpölynä, vaan pidin höllynpölynä toimittajan itse antamia vastauksia niihin kysymyksiin, jotka oli minulle tarkoitettu. Eli tässä on nyt kysymys siitä, ja sanoin hyvin selkeästi, että eduskunta käsittelee oman työjärjestyksensä mukaisesti, kuullen asiantuntijat, viivyttämättä ja antaa sitten lausuntonsa asiasta ja täällä tehdään päätös. Ja minä en missään tapauksessa hallituksesta lähde ohjailemaan eduskunnan toimintaa. Se on ihan selvä asia. Se kysymys vaalien ajankohdasta on enemmän tekninen asia kuin sisältöasia, mutta ilman muuta kunnioitamme sitä, että demokraattisiin vaaleihin tulee riittävä aika valmistautua. Siitä oikeuskanslerikin [Puhemies koputtaa] antoi lausuntonsa, ja totta kai sitä kunnioitamme. Se on päivänselvä asia.

Pöytäkirja PTK 55/2018 vp

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää lisäkysymyksiä, ilmoittautumaan painamalla V-painiketta ja nousemalla seisomaan.

16.38 Outi Alanko-Kahiluoto vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa pääministeri, sanoitte uudelleen tänään kyselytunnilla, että soten käsittelyaika eduskunnassa on lyöty lukkoon tai päätetty jo viime kesänä. Se ei voi pitää paikkaansa.

Arvoisa puhemies! Arvoisa pääministeri, Oikeuskanslerinviraston kanta on se, että välys vaaleihin pitää olla kuusi kuukautta siitä, kun lait on käsitelty eduskunnassa. Tämä on minimiaika. Pääministeri Sipilä, totesitte tähän, että keskustelu maakuntavaalien ajankohdasta on kokonaisuuden kannalta hölynpölyä.

Sote- ja maakuntauudistukset pitää tehdä demokraattisen ja parlamentaarisen lainsäädäntövallan nojalla sekä asianmukaista hallintotapaa noudattaen. Nyt hallituksen poliittisista ratkaisuista johtuva kiire uhkaa muuttaa suomalaisen parlamentaarisen järjestelmän perusteita hyvin periaatteellisella, merkittävällä ja ennenkuulumattomalla tavalla.

Arvoisa puhemies! Kysynkin pääministeri Sipilältä: aiotteko kunnioittaa ylimmän lailisuusvalvojan näkemystä ja [Puhemies koputtaa] lykätä maakuntavaaleja siten, että tämä ehto, [Puhemies koputtaa] kuusi kuukautta, toteutuu?

16.39 Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Palaan vielä sinne vuoden takaiseen, mihin edustaja tässä viittaa. Eli vuosi sitten perustuslakivaliokunnan lausunnon jälkeenhän me olimme tilanteessa, että me emme pystyneet tekemään niitä perustuslakivaliokunnan vaatimia muutoksia täällä eduskuntatyössä, ja siitä seurasi, että halusimme tehdä sen uuden hallituksen esityksen. 5.7.2017 hallituksen neuvottelussa, jonka oli valmistellut meillä virkamiesvalmistelu, päätimme siitä aikataulutuksesta, miten pystymme viemään tätä valinnanvapauslakia eteenpäin, milloin syntyy hallituksen esitys, miten pitkä on lausuntokierros, ja sitten siitä, että maaliskuun alussa 2018 tämä esitys voidaan antaa tänne eduskunnalle. Mutta samalla haluan muistuttaa, että täällä eduskunnassa on ollut yli vuoden verran jo käsittelyssä suurin osa merkittävistä maakuntiin liittyvistä laeista: rahoituslaki, kuntien VOS-laki ynnä muuta. Eli nehän olivat jo täällä käsittelyssä. Mutta nyt olemme nähneet tässä viime viikkoina, että tämä työ täällä vaatii enemmän aikaa [Puhemies koputtaa] kuin aikaisemmin oli arvioitu.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.4. Suullinen kysymys maakuntien rahoitusvastuusta sote-uudistuksessa (Li Andersson vas)

Suullinen kysymys SKT 78/2018 vp

Suullinen kyselytunti

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Käsittääkseni tähän asiaan on ryhmiltä myös muita kysymyksiä. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä, edustaja Andersson.

Pöytäkirja PTK 55/2018 vp

Keskustelu

16.41 **Li Andersson vas:** Arvoisa puhemies! On äärimmäisen huolestuttavaa, että hallitus vähättelee niitä huolia, jotka liittyvät sote- ja maakuntauudistuksen aikatauluun, [Arto Satonen: Ei vähättele!] ja myöskin niitä huolia, jotka liittyvät sote-mallin kustannusriskihin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon menokasvu on tällä hetkellä ollut sellainen 2,4 prosenttia vuositasolla, ja nyt hallitus siis ajaa mallia, joka tulee kalliimmaksi kuin nykyinen järjestelmä asiantuntija-arvioiden mukaan johtuen siitä, että tästä markkinaehtoisesta mallista puuttuvat ne elementit, joilla on saatu aikaiseksi kustannussäästöjä muun muassa Eksotessa ja Kainuussa. Sen sijaan tähän markkinaehtoisuuteen sisältyy useita kustannuksia nostavia elementtejä.

Tästä huolimatta hallitus nyt siis ajaa sisään maakuntien rahoitukseen erittäin tiukan menorajoitteen, jolla mekaanisesti painetaan kustannusnousua 0,9 prosenttiin. Arvoisa pääministeri Sipilä, eikö tämä tarkoita todella isoa palveluihin kohdistuvaa keskittämistä ja leikkuria? Mitään muuta tämä ei käytännössä tarkoita, [Puhemies koputtaa] koska tulevien maakuntavaltuutettujen ainoa valinta tulee olemaan se, [Puhemies: Aika!] mistä palveluita leikataan.

16.42 **Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä on erittäin tärkeää, että me keskustelemme hyvin periaatteellisesta kysymyksestä, että haluammeko me tulevaisuudessa — kun me tiedämme, että sote-menot tulevat kasvamaan — jotenkin sitä kustannusten kasvua rajoittaa vai emmekö halua rajoittaa. Me haluamme sitä rajoittaa. Ja jos te ajattelette sitä, että meillä on ollut jo aika pitkään valtiolla käytössä kehysmenettely, ja kehysmenettelystä olemme saaneet paljon kiitosta myös kansainvälisesti, ja ajattelen kyllä niin — ja koko hallituksen esitys lähtee siitä — että se on hyvä asia, että myös maakuntien rahoituksessa on tämä rajoite, että kustannukset eivät voi nousta aivan minne sattuu.

Mutta sitten haluan vielä palata tähän vaalikysymykseen ja demokratian laatuun. Toivon, että täällä kannetaan huolta myös siitä, että niillä ensimmäisillä maakuntavaltuustoilla myös on riittävällä tavalla aikaa tehdä ne tärkeimmät päätökset, joilla ne perustavat sen toiminnan talouden ja hallinnon, tekevät omaisuusjärjestelyt, henkilöstö- ja muut siirrot.

16.43 **Li Andersson vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On totta, että Suomen väestö ikääntyy ja meillä on jo tällä hetkellä ongelmia, mitä tulee vanhustenhuollon resursseihin. Siksi, niin kuin ministeri totesi, tässä on kyse periaatteellisesta valinnasta. On iso merkitys sillä, minkälaisen sote-järjestelmän me rakennamme.

Me voisimme rakentaa sellaisen sote-järjestelmän, jossa tämä palveluiden integraatio-ajatus toteutuu ja jossa on mahdollista saada aikaiseksi säästöjä järjestämällä palveluita järkevällä tavalla, niin kuin Kainuussa on tehty, niin kuin Eksotessa on tehty, ja joka antaa maakunnille verotusoikeuden kautta mahdollisuuden myöskin kerätä omaa rahoitusta, jos halutaan turvata vielä parempi palvelutaso.

Mutta se, mitä hallitus nyt esittää, on siis malli, jossa piikki on auki firmoille tämän valinnanvapausjärjestelmän myötä, ja samanaikaisesti te ajatte sisään talouskurimenorajoitteen tämän rahoituslain kautta, joka ei anna tuleville maakuntavaltuutetuille minkäänlaista muuta poliittista liikkumavaraa kuin leikata ja keskittää [Puhemies koputtaa] niitä julkisia

Pöytäkirja PTK 55/2018 vp

palveluita, jotka maakunnan rahoitusvastuulle jäävät. [Puhemies: Aika!] Onko tämä järkevää?

16.44 Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen (vastauspuheenvuoro): Minun täytyy kyllä sanoa hallituksen puolesta ja myös niitten maakuntavalmistelijoitten puolesta, jotka tekevät tuolla maakunnissa töitä, miettivät sitä, miten nämä pykälät toimivat siellä heidän maakunnassaan, että on täysin absurdi väite, että me haluaisimme tehdä sellaista uudistusta, joka johtaisi palveluiden leikkaamiseen. [Välihuutoja vasemmalta] Kukaan ei halua sitä. Kannattaa muistaa se, että tämän uudistuksen tärkein tehtävä on terveyserojen vähentäminen, palveluiden turvaaminen ihmisille koko Suomessa. Siitä tässä lähdetään liikkeelle.

Ja mitä valinnanvapauteen tulee, niin valinnanvapauden osalta on, totta kai, vaikea määritellä sitä, minkä verran kustannukset kasvavat ja minkä verran tulee terveyshyötyjä. Tässä maassa on ollut ongelma se, että perusterveydenhuoltoon on ollut vaikea päästä, ja on aivan vakuuttavaa tietoa siitä, näitten nykylainsäädännön mukaisten pilottienkin osalta, että ihmisten pääsy sinne perusterveydenhuoltoon, lääkärille, on mahdollistunut paremmin, kun on olemassa sitä valinnanvapauspalvelua.

16.45 Johanna Ojala-Niemelä sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oma maakuntani Lappi on rahoituksen osalta kärsijöitten kärkipäässä. Uusimmissa, 15.5. julkaistuissa, rahoituslaskelmissa miinusta oli peräti 33,3 miljoonaa euroa. Syy tähän on se, että kaavamainen laskelma ei tunnista Lapin tarpeita, mutta se ei myöskään tunnista Uudenmaan tarpeita. Uudistuksen pitää turvata se — ei vaarantaa sitä — että yhdenvertaiset sote-palvelut voidaan järjestää eri puolilla Suomea. Tällä rahoituksella maakunnan päättäjät ovat epäkiitollisen tehtävän edessä: leikataanko palveluita, vai nostetaanko asiakasmaksuja? [Timo Harakka: Vai sekä että?]

Tällä viikolla, ministeri Sipilä, myös teidän oman puolueenne edustajat huusivat valtiotaltaa apuun. Miten 180 000 asukasta pystyy tekemään 33,3 miljoonan euron säästöt?

16.46 Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin totean sen, että maakuntien rahoitusmalli jokaiselle ensimmäiselle vuodelle, vuodelle 2020, perustuu siihen rahoitukseen, joka on kunnissa sote-käyttömenojen keskiarvo vuonna 18 ja 19. Me olemme tunnistanee sen näissä neuvotteluissa maakuntien kanssa, että se ei ota riittävällä tavalla palvelutarpeen muutosta huomioon, esimerkiksi täällä Uudellamaalla se ei ota riittävällä tavalla — väestö kasvaa. Mutta semmoista mallia, että se ottaisi täsmällisesti huomioon jokaisen maakunnan erityispiirteet, emme ehkä kansallisesti pysty rakentamaan.

Mutta sitten totean näistä laskelmista, joihin viittasitte tämän toukokuun osalta, että myöskään ne eivät ole lopullisia. Me seuraamme äärimmäisen tarkasti sitä, minkälaista tietoa nämä koelaskelmat tuottavat. Täytyy sanoa, että kun ne pohjautuvat niin sanottuihin talousarviokyselyihin kunnille, niin siellä on paljon epätarkkuutta, ja toivon kyllä kovasti, että esimerkiksi tämä pieni heikennys, joka edelleen tuli Lapin osalle, saadaan myös parantumaan tässä seuraavien laskelmien aikana.

Kysymyksen käsittely päättyi.

Pöytäkirja PTK 55/2018 vp

2.5. Suullinen kysymys maakuntavaalien ajankohdasta (Anders Adlercreutz r)

Suullinen kysymys SKT 79/2018 vp

Suullinen kyselytunti

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Tähän aihepiiriin on useita kysymyksiä, ruotsalainen eduskuntaryhmä, edustaja Adlercreutz.

Keskustelu

16.48 **Anders Adlercreutz r:** Ärade talman! Verotusoikeushan korjaisi tämän ongelman. [Vasemmistoliiton ryhmästä: Nimenomaan!] Mutta me olemme tässä tilanteessa, koska uudistuksen kanssa on edetty väärässä järjestyksessä. Ensimmäisenä luovuttiin etenemistavasta, sen jälkeen sen tavoitteista. Nyt kohtuuton aikataulu vesittää asian kunnollisen, perusteellisen käsittelyn eduskunnassa.

Ei kannata käynnistää maakuntia, jotka eivät toimi. Ei kannata lehmänkauppakoplausenemmistöllä ajaa tällaista uudistusta läpi, joka ei täytä sille asetettuja tavoitteita. Ja, arvoisa ministeri, oikeuskanslerin mielipiteellä tulisi olla oikeusvaltiossa merkitystä.

Vaalien päivämäärä on kirjattu lakiin, eli se tulee korjata tässä, nyt valiokunnissa ja sen jälkeen käsitellä lakipakettia kunnollisesti asiantuntijoita kuunnellen, ei niin, että rajoitetaan kuulemisten määrää. Siirretään vaalit eduskuntavaalien yhteyteen, ja koska ministeri Vehviläinen on huolissaan siitä, ettei ole aikaa käynnistää maakuntia, [Puhemies koputtaa] käynnistetään ne vuotta myöhemmin, hidastetaan Molokin kidan aukeamista. [Puhemies: Aika!] Silloin saadaan myöskin tietojärjestelmät kuntoon.

16.49 **Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin palaan vielä tähän Oikeuskanslerinviraston lausuntoon. Siellä itse asiassa ei sanota, että kuusi kuukautta, jos olen käsittänyt oikein tämän lausunnon, vaan noin puoli vuotta on tämä oikeuskanslerin... [Välihuutoja — Naurua] — No niin, tässä on pikkuisen eroa. Jonkun mielestä kuusi kuukautta on sama asia kuin noin puoli vuotta.

Mutta sitten menen tähän vaalipäivään: tänne on annettu viime joulukuussa hallituksen puolelta vastineessa esitys, jossa se oli 28.10., ja se oli aivan realistinen siihen viime vuoden arvioon nähden, mitä me teille tänne annoimme. Mutta sitten puolustan tiukasti sitä ajatusta, että kun täällä on nyt kesken sekä perustuslakivaliokunnassa että sosiaali- ja terveysvaliokunnassa tämä asian substanssi, asiallinen käsittely, niin kyllähän meillä pitää olla sisältöjen ensin selvillä, ennen kuin me sanomme, että täällä käydään huutokauppaa siitä, missä kohtaa ne vaalit ovat, jos tässä kohtaa vaaleja joudutaan muuttamaan.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.6. Suullinen kysymys maakuntavaalien ajankohdasta (Sari Tanus kd)

Suullinen kysymys SKT 80/2018 vp

Pöytäkirja PTK 55/2018 vp

Suullinen kyselytunti

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Tähän samaan asiaan kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä, edustaja Tanus.

Keskustelu

16.50 Sari Tanus kd: Arvoisa puhemies! Suomi tunnetaan maailmalla demokratian toteutumisen mallimaana. [Silvia Modig: Ei enää!] Nyt käsittelyssä olevan Suomen historian suurimman uudistuksen myötä demokratian toteutuminen on vaarassa.

Minäkin puhun ensimmäisistä maakuntavaaleista ja niiden ajankohdasta. Euroopan neuvostohan suosittelee, että vaaleja koskevien lakien tulisi olla voimassa vuosi ennen vaaleja. Nyt Oikeuskanslerinviraston mukaan lakipaketin hyväksymisen ja vaalien välillä pitäisi olla todellakin noin puoli vuotta.

Ihmisillä tulee olla mahdollisuus tietää, mistä äänestetään, mihin lähdetään ehdolle. Pie-nille puolueille ja valitsijayhdistyksille riittävä aika ennen vaaleja on erityisen tärkeää. Demokratian toteutumisen kannalta maakuntavaalien siirtäminen on olennaista.

Kysyisinkin ministereiltä: tuletteko huomioimaan Oikeuskanslerinviraston näkemyksen ja siirtämään maakuntavaalien ajankohtaa noin puolella vuodella eteenpäin lakipaketin hyväksymisen jälkeen?

16.51 Oikeusministeri Antti Häkkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On varmasti aivan päivänselvä asia, että hallituksen esitys, johon on kirjattu tietty esitys maakuntavaalien päivämäärästä, on esitys. Eduskunta käsittelee tämän lakipaketin asianmukaisesti ja laadukkaasti tässä talossa ja sen jälkeen tekee päätöksen, milloin on vaalit. On tullut esityksiä, viime kädessä perustuslakivaliokunnalle varmaan, siitä, mikä on minimiaika tai riittävä aika, milloin vaalit voi järjestää. Sen jälkeen, kun asiat on asianmukaisesti käsitelty, järjestetään vaalit sillä ajalla kuin siihen tarvitsee varata.

Mitä tulee Venetsian komission näkemykseen, niin Venetsian komissio on itse asiassa sitä varten ja heidän suosituksensa perustuvat siihen, että näitten vaalien ihan fundamentealisia laskentasääntöjä — esimerkiksi sitä, kuka saa olla ehdokkaana, miten vaalijärjestelmän ihan perusasioita heilutellaan — ei saisi muuttaa vuotta ennen, jotta ei tule sellaista tilannetta, että esimerkiksi joku autoritäärinen hallinto vaikka vaalijärjestelmän laskentatapoja kikkailemalla yrittää saada eduskuntavaaleista tai muista itselleen mieluisat. Siitä tässä ei ole kyse, vaan perusfundamentit vaalilainsäädännössä ja muussa ovat samat kuin muissakin vaaleissa.

16.53 Sari Essayah kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Mitä tulee tuohon kuuteen kuukauteen tai noin puoleen vuoteen, niin kyllä se kuusi kuukautta tulee sieltä vaalirahoituslain puolelta. Eduskunnan ulkopuoliset puolueet ja valitsijayhdistykset eivät voi aloittaa vaaleihin valmistautumista vaalirahoituslain mukaisen kuuden kuukauden säännön mukaisesti, ellei meillä ole niitä lakeja voimassa. Siinä mielessä tämä on demokratian kannalta aivan keskeinen kysymys, että jos me täällä annamme sen signaalin, että riittää, että tässä talossa olevat puolueet voivat osallistua vaaleihin, mutta muista ei ole niin väliä, niin se on todellakin huolestuttavaa demokratian kannalta.

Pöytäkirja PTK 55/2018 vp

Täytyy sanoa, että vaalijohtaja Jääskeläisenkin ulostulot ovat nimenomaan tästä näkökulmasta olleet kyllä taitamattomia. Siinä mielessä toivoisinkin, että oikeusministeri nyt todellakin selventäisi vielä kansalaisille, että mitä tulee sieltä vaalirahoituslain puolelta ja millä tavalla nämä eduskunnan ulkopuoliset puolueet ja valitsijamiesyhdistykset joutuvat nyt tässä hyvinkin epätasa-arvoiseen asemaan. Meidän tulee tässä talossa huolehtia demokratiasta kokonaisuudessaan eikä vain sen mukaisesti, että tässä talossa olevat puolueet pärjäävät tulevissa vaaleissa.

16.54 Oikeusministeri Antti Häkkänen (vastauspuheenvuoro): Puheenjohtaja! Vaalijohtaja on ottanut kantaa siihen, miten vaalilainsäädäntöön suoraan liittyvät asiat pystytään järjestämään, ja tekninen minimi on noin neljä kuukautta. Se on se lausunto, joka on annettu valiokunnille ja tänne tiedoksi. Oikeuskanslerinvirasto on esittänyt oman näkemyksensä, kuusi kuukautta. Minä korostan, että vaalien ajankohdasta kannattaa käydä keskustelu siinä vaiheessa, kun tiedetään, missä vaiheessa eduskunta saa asian käsitellyksi sisällöllisesti. Sen jälkeen päätetään, mikä on vaalien ajankohta. Yksinkertaisesti näin. Tämä on se oikea marssijärjestys. Ei kai tässä salissa tässä vaiheessa kannata päättää esimerkiksi uutta vaalipäivää, koska käsittely on kesken.

16.55 Jukka Gustafsson sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Voisin kysyä herra pääministeriltä, miksi luku 87 on mielenkiintoinen, mutta kerron sen: se on luku, joka kertoo, paljonko kokoomuksella ja keskustalla on yhteensä kansanedustajia. Se määrä on eduskunnan selkeä vähemmistö, ja tämän vähemmistön voimin on neuvoteltu ja sovittu tämä sote-uudistus. Haluan sanoa tämän sen takia, että nyt on kysymys megaluokan uudistuksesta, ja haluan vielä nyt tarkennuksen herra pääministeriltä, kun eduskunnassa on poikkeuksellisen huono ilmapiiri, niin että sanokaa nyt selkokielellä, [Välihuutoja kokoomuksen ryhmästä] että eduskunta käyttää sen ajan näitten lakiesitysten käsittelyyn, minkä laadukas lainsäädäntötyö edellyttää. Sanokaa selkokielellä.

16.56 Pääministeri Juha Sipilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Gustafssonilta jäi nyt yksi puolue, yksi eduskuntaryhmä mainitsematta, sinisten [Jukka Gustafsson: Se oli ihan tarkoituksellista!] — arvaan sen — kaikki olemme vahvasti tämän uudistuksen takana ja haluamme olla sitä viemässä läpi. Se on itsestään selvä asia, että hallitus huolehtii siitä, että demokraattiset oikeudet toteutuvat, että vaalien järjestämiseen on riittävästi aikaa ja että oikeuskanslerin lausunto otetaan huomioon. Tämä on päivän selvä asia.

Ja kysymyksen toiseen puoliskoon: Eduskunta määrittelee itse omat aikataulunsa ja käyttää siihen aikaa sen verran kuin tarvitaan ja tekee sen kuitenkin oman työjärjestyksensä mukaisesti viivyttämättä. Näissä raameissa eduskunta toimii, ja hallitus kunnioittaa sitä, mitä eduskunta päättää ja mitä valiokunnat lausuvat.

16.57 Satu Hassi vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! OECD on arvioinut, että Suomen terveydenhoitojärjestelmä on maailman kolmanneksi kustannustehokkain. On siis selkeä riski, että suuret muutokset vievät kustannustehokkuutta alaspäin eli nostavat kustannuksia. Kaikki ne esimerkit, mitä hallituksen puolelta on tuotu siitä, miten kustannustehokkuutta parannetaan, Eksote ja Kainuu, perustuvat perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon ja sosiaalipalvelujen parempaan integroimiseen, mutta hallituksen

Pöytäkirja PTK 55/2018 vp

nykyinen esitys nimenomaan lisää raja-aitoja, vähentää integraatiota. Viimeksi Lääkäri-lehdessä professori Kekomäki totesi, että hallituksen esitys panee terveyskeskukset päreiksi, poistaa senkin vähäisen integraation, mitä tällä hetkellä on, ja luo suomalaisten välille uuden raja-aidan — niiden välille, jotka tarvitsevat sosiaalipalveluja, ja toisaalta niiden, jotka eivät tarvitse. Ymmärrätkö, että hallituksen esitys [Puhemies koputtaa] toimii aivan eri suuntaan kuin ne kauniit tavoitteet, mistä puhutte?

16.58 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Viittasitte kysymyksellänne, edustaja Hassi, OECD:n vertailuihin. On totta, että Suomi on tässäkin suhteessa verrattain hyvä maa. Toisaalta meillä on arvioita siitä, että järjestelmämme on kansainvälisesti katsottuna poikkeuksellisen pirstaloitunut. Kysymys pirstaloitumisesta ei ole se, kuinka monta palveluntuottajaa meillä tulevaisuudessa on, vaan kysymys on se, kuinka moni taho on vastuussa kansalaisten palveluiden tuotannosta eli niiden järjestämisestä. Ja mainitsemienne mallien vahvuus, vaikkapa Etelä-Karjalassa, Keski-Pohjanmaalla ja Pohjois-Karjalassa, perustuu nimenomaan juuri sisältömuutoksiin, vaikkapa painopisteen vahvistamiseen kuntoutukseen tai mainitsemaanne integraatioon, mutta ennen kaikkea vahvaan järjestäjään, ja siihen lisättynä vahva monien tuottajien mahdollisuus tuoda palveluitaan järjestelmään mukaan vielä painottaa nykyisestäään laadun parantamista.

16.59 Outi Alanko-Kahiluoto vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Arvoisa pääministeri, hallituksen lakiesitys maakuntien perustamisesta on juuri nyt sosiaali- ja terveysvaliokunnassa käsittelyssä ja valmistavassa keskustelussa, ja tähän lakiin sisältyy hallituksen kirjoittama pykälä, jossa sanotaan, että vaalit pidetään Suomessa 28.10. Kyllä se nyt on niin, että hallituksen tehtävänä on ilmoittaa, miten tätä pykälää muutetaan. Aiotteko te kuunnella oikeuskanslerin suositusta ja lykätä vaalipäivämäärää niin, että tämä oikeuskanslerin suositus kuudesta kuukaudesta täyttyy, vai ette? Ette ole edelleenkään vastannut tähän kysymykseen. Oikeuskansleri on ylin laillisuuden valvoja Suomessa — kuunteletteko te hänen sanojaan vai ettekö kuuntele?

17.00 Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen (vastauspuheenvuoro): Tähän kysymykseen totean sen, että näin on, että siinä esityksessä, joka tuli viime joulukuussa täydentävänä, on, että 28.10. Mutta kuten me olemme nähneet, se aikataulu, mikä oli arvioitu, ei näyttäisi olevan nyt täysin pitämässä. Mutta korostan sitä, että totta kai oikeuskanslerin lausunto otetaan huomioon.

Ja sitten toisekseen asia, jonka täällä on monikin jo sanonut: sisältö ensin, ja sitten täällä eduskunnassa katsotaan yhdessä myös se, mikä se vaalipäivä on, jos vaaleja tämän sisältökäsittelyn jälkeen täytyy lykätä.

Kysymyksen käsittely päättyi.

Kyselytunti päättyi.

Pöytäkirja PTK 55/2018 vp

3. Ilmoituksia

3.1. Vaalien toimittaminen

Täysistunnossa 18.5.2018 ilmoitettiin, että kansliatoimikunnan täydennysvaali toimitetaan torstaina 24.5.2018 pidettävässä täysistunnossa. Koska ehdokaslistojen jättämiselle annetussa määräajassa ei ole jätetty yhtään ehdokaslistaa, täydennysvaalia ei toimiteta tässä täysistunnossa.

4. Valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomus vuodelta 2017

Kertomus K 4/2018 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu

17.01 Valtioneuvoston oikeuskansleri Tuomas Pöysti (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pohjoismaiseen kansanvaltaiseen oikeusvaltioon kuuluu vahvuutena hallituksesta ja tuomioistuinlaitoksesta riippumaton ylin laillisuusvalvonta. Jo vuodesta 1714 lukien oikeuskansleri on ollut turvaamassa lain toteutumista. Tänäpä oikeuskansleri on hallitusvaltaan nähden riippumaton perustuslaillinen instituutio, joka turvaa ja edistää demokraattisen oikeusvaltion sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista. Esittelen nyt perustuslaissa säädetyn oikeuskanslerin kertomuksen oikeuskanslerin virkatoimista ja lain noudattamista koskevista havainnoista eduskunnalle.

Oikeuskanslerin kertomuksesta ja tehtävästä avautuukin laaja näkökulma perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen ja edistymiseen sekä oikeusvaltion toteutumiseen yksilön arjen oikeudellisista ongelmista aina lainsäädännön laadun ja hallitusten esitysten perustuslainmukaisuuden ja oikeuksien toteutumisen rakenteellisiin kysymyksiin ja esteisiin. Kertomuksen rakenne noudattaa perinteitä, mutta kertomuksen sisällössä näkyy kehittyvä laillisuusvalvonta.

Eduskunnan oikeusasiamiehen ja valtioneuvoston oikeuskanslerin välisen työnjaon ja yhteistyön kehittämiseen on nyt tartuttu. Oikeusministeriö on eduskunnan oikeusasiamiehen ja oikeuskanslerin, allekirjoittaneen, kesken erittäin hyvässä yhteistyössä valmistellut työryhmää kehittämään oikeusasiamiehen ja oikeuskanslerin yhteistyötä ja työnjakoa. Nyt käsittelen tulevassa kertomuksessa omassa puheenvuorossani tämän työnjaon kehittämisen ja yhteistyön jatkokehittämisen lähtökohtia.

Perustuslaki jo sanamuodollaan ilmentää suuntaviivat jatkotyölle. Tärkeää onkin tämän käytännön työnjaon ja yhteistyön kehittäminen kummankin ylimmän laillisuusvalvojan vahvuuksien näkökulmasta.

Valtioneuvoston oikeuskanslerin vahvuuksiin kuuluu muun muassa valtioneuvoston ja tasavallan presidentin toimien laillisuusvalvonta ja tähän liittyen mahdollisuus ennakolliseen säädösvalvontaan ja riippumattomaan oikeudelliseen neuvontaan.

Pöytäkirja PTK 55/2018 vp

Toinen selkeä vahvuusalue oikeuskanslerilla on oikeudenhoidon laajassa merkityksessä valvonta. Oikeuskanslerille kuuluu perustuslaissa tarkoitettujen tuomareiden virkarikossyytteitä koskevien asioiden lisäksi lakisääteisenä erityistehtävänä asianajajien, yleisten oikeusavustajien ja luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien valvonta ja nimenomaan valvontajärjestelmän toimivuuden varmistaminen ja palveluiden käyttäjien oikeusturvan huomioiminen.

Edelleen vahvuuksiin kuuluu mahdollisuus yhdistää tuomioistuinten ja hallinnon valvonta ja siten saatava kuva arjen ongelmista ja pulmista valtioneuvoston ja tasavallan presidentin tasolla tapahtuvaan laillisuusvalvontaan ja säädösten valmistelun kysymyksiin. Omassa puheenvuorossani olenkin keskittynyt nimenomaan kysymyksiin, jotka liittyvät luottamukseen ja lakiin ja hyvään lainvalmistelutapaan.

Arvoisa puhemies! Luottamus lakiin ja hyvään lainvalmistelutapaan on yhteiskuntamme arvokkaimpia yhteisöllisen pääoman ulottuvuuksia. Ylimmän valtiollisen päätöksenteon on niin hallituksessa kuin eduskunnassa tarpeen olla sujuvaa, mille perustuslainmukaisuus ja laillisuus antaa välttämättömän ja erittäin hyvän pohjan. Tätä sujuvuutta tuo osaltaan hyvän lainvalmistelutavan noudattaminen, ja siinä myöskin oikeuskanslerin aktiivinen ote ja rooli voivat olla hyödyksi ja ovat ylläpitämässä sitä, että yhteiskuntamme perusrakenteet toimivat. Samoin tämä luo pohjaa eduskunnan perustuslakivaliokunnalle sen hoitaessa perustuslaissa säädettyä tehtäväänsä lausua eduskunnassa olevien lakiesitysten perustuslainmukaisuudesta.

Uudistuksena olemme tämän vuoden alusta ottaneet käyttöön hallituksen esitysten ennakotarkastusmenettelyn hyvissä ajoin ennen hallituksen esitysten tuomista valtioneuvoston yleisistunnossa päätettäväksi. Tämä tässä vaiheessa voidaan kohdistaa lähinnä perus- ja ihmisoikeuksien sekä hyvän hallinnon toteutumisen ja demokraattisen oikeusvaltion toimivuuden kannalta merkittävimpiin hallituksen esityksiin. Hieman suppeammin voimme käsitellä esityksiä, jotka ovat poikkeuksellisen laajoja eli joissa on yli sata pykälää tai 250 sivua. Tämä menettely antaa mahdollisuuden myös esittää suosituksia hallituksen esityksen ja sen suhteen perustuslakiin ja kansainvälisiin perus- ja ihmisoikeuksiin arvioinnista ja toteuttamisesta esityksen parantamiseksi, joittenka toteuttaminen luonnollisesti on sitten eduskunnalle vastuunalaisen hallituksen asiana. Toivon, että aikaa myöten tämä menettely näkyy oikeudellisesti parempina esityksinä täällä eduskunnassa ja laajaa yhteiskunnallista osallisuutta ja hyvää vaikutusarviointia toteuttavan valmisteluprosessin parempana toteutumisena.

Apulaisoikeuskansleri Mikko Puumalainen puolestaan tarkastelee puheenvuorossaan oikeuskanslerin tarkastustoimintaa yhtenä laillisuusvalvonnan keinona. Laillisuusvalvontahan voi olla virheitä korjaavaa ja hyvittävää, yksittäisen asian perusteella yleistettäviä tulkintoja esittävää, mutta myöskin ennalta ehkäisevää, ohjaavaa, ja se voi puuttua rakenteisiin ja systeemiin virhetilanteisiin, ja tässä tarkastusmenettely on yksi asia.

Arvoisa puhemies! Oikeuskanslerinviraston viime vuosi oli työteliäs. Kantelut ovat vain yksi osa meidän työtämme, mutta niitä tuli vireille ennätysmäärä, 2 346 kappaletta. Onnistuimme ratkaisemaan 2 381 kappaletta, ja viime vuoden lopussa ei ollut vireillä yhtään kanteluasiaa, joka olisi ollut yli vuoden vireillä. Keskimääräinen käsittelyaika oli meillä 8,7 viikkoa ja mediaani oli 3,2 viikkoa, eli me pyrimme heti arvioimaan, antaako tämä kantelu aiheutta toimenpiteisiin, ja käynnistämään mahdolliset selvitykset nopeasti, ja mikäli se ei anna aiheutta toimenpiteisiin, pystytään myöskin ratkaisemaan asia nopeasti. Noin 50 prosenttia ei edellyttänyt varsinaisia oikeuskanslerin toimia. Niistä kyllä ilmenee se, että

Pöytäkirja PTK 55/2018 vp

oikeuskansleriin luotetaan, mutta odotukset ovat välillä liian korkeita. Saattaa olla esimerkiksi pyrkimyksiä lainvoimaisen tuomioistuinratkaisun tai sitten esimerkiksi eduskunnan lainsäädäntövallan käytössä tehtyjen ratkaisujen muuttamiseen.

Kertomuksen teemoittaisista luvuista ilmenee, miten olemme edistäneet perus- ja ihmis-oikeuksien toteutumisen edellytyksiä ratkaisutoiminnassamme. Edelleen meidän toimenpiteitämme vaativia isoja asiaryhmiä ovat asioiden käsittelyn viivästyminen ja viivästyks-
set ja menettelyvirheet asiakirjojen ja tietoaineistojen antamisessa julkisuuteen. Ja nyt tulee enemmän esille myöskin digitaalisten palveluiden saatavuuteen ja toimivuuteen liittyviä kysymyksiä, muun muassa työhallinnon osalta, jotka ovat työn alla.

Arvoisa puhemies! Oikeuskanslerin kertomus virkatoiminnasta ja lain noudattamista koskevista havainnoista kertoo siitä, miten oikeuskansleri toimii aktiivisesti kansanvaltaisen oikeusvaltion turvaajana, ja kertoo myöskin oikeusvaltion tilasta ja arjen ongelmista. Jätän kunnioittaen tämän kertomuksen eduskunnassa keskusteltavaksi ja olemaan tukena sille, että rakennamme yhteiskuntaa, joka perustuu luottamukselle ja luottamukselle lain toteutumiseen.

17.09 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Meillä olisi juuri nyt paljon aihetta keskustella lainsäädäntötyön laadusta, sillä huolenaiheita on todella paljon. Keskustelua tulisi käydä muun muassa siitä, minkälaiset mahdollisuudet kullakin kansanedustajalla on tehdä työtään huolellisesti ja hyvin.

Mutta nyt siis käsitellään oikeuskanslerin kertomusta vuodelta 2017, ja otan siitä esille vain yhden asian:

Oikeuskansleri on ottanut kertomuksessa sivulla 107 kantaa kansanedustajien kirjallisten kysymysten vastausaikoihin. Taustalla tähän on parin vuoden takaa oma henkilökoh-
tainen havaintoni, että pahimmillaan vastauksen saaminen ministeriltä kesti jopa 50—60 vuorokautta, kun vastaustenantoaika virallisesti on 21 vuorokautta. Kyselin kollegoilta tästä asiasta, ja moni kertoi odottaneensa vastauksia huomattavasti pidempään kuin tämän kolme viikkoa. Keskusteluissa kollegoiden kanssa tuli esille myös se, että viivästymiset ovat tyypillisimpiä tietyissä ministeriöissä, ei siis kaikissa.

Tein asiasta yhdessä 42 muun edustajan kanssa toimenpidealoitteen, jossa ehdotimme toimenpiteitä kirjallisten kysymysten aikataulujen varmistamiseksi ja vastausten laadun turvaamiseksi, ja puhuin tästä asiasta myös silloiselle oikeuskanslerille. Olen nyt erittäin tyytyväinen, että asiaan kiinnitettiin huomiota, sillä kirjallinen kysymys on kansanedustajalle tärkeä työväline. Kirjallisia kysymyksiähän tekevät sekä hallituksen että opposition kansanedustajat, mutta toki se on erityisen tärkeä työväline opposition kansanedustajille. Kuten tässä oikeuskanslerin kertomuksessakin todetaan: ”Eduskunnalla on oikeus saada tarvitsemiaan tietoja hallituksen ja sen alaisten viranomaisten toiminnasta. Kansanedustajille kirjalliset kysymykset ovat osa tätä tiedonsaantioikeutta. Sitä kautta toteutuu myös eduskunnalle kuuluva tehtävä valvoa valtioneuvoston toimien lainmukaisuutta. Kirjallinen kysymys on demokratian toteutumisen kannalta merkittävä instrumentti.” Näin siis tässä oikeuskanslerin kertomuksessa sanotaan.

Käsittääkseni nyt ministeriöt ovat pysyneet melko hyvin 21 vuorokauden aikarajassa, mutta edelleen haluan kritisoida vastausten laatua. Tälläkin hetkellä pöydälläni on kirjallisen kysymyksen vastaus, jonka kohdalla mietin, lähettäisinkö sen uudelleen vastattavaksi, sillä siinä ei ole vastattu kysymykseeni, vaikka määrällisesti tekstiä on sangen runsaasti. Tämä ei siis ole ensimmäinen kerta, sillä olen aiemminkin joutunut lähettämään kysymyk-

Pöytäkirja PTK 55/2018 vp

siä uudelleen vastattavaksi sen takia, ettei tuotettu teksti vastaa kysymykseeni. Vastausten laadussa tuntuu olevan myös ministeriökohtaisia eroja. Joistakin ministeriöistä tulee aina hyvin asialliset ja hyvät vastaukset, ja joissakin ministeriöissä tuntuu laatu olevan toisenlaista. Toivon siis asiaan edelleen kiinnitettävän huomiota. Eikö kannattaisi vastata kerralla kunnolla? Minä ainakin koen, että minulla on oikeus saada vastaus siihen, mitä minä kysyn. — Kiitos.

17.13 Antero Laukkanen kd: Arvoisa rouva puhemies! Tämä oikeuskanslerin vuosikertomus on aina hyvin mielenkiintoinen luettava, ja se kertoo hyvin paljon meidän yhteiskuntamme erityisesti lainsäädäntöön liittyvästä toiminnasta ja sen toteutumisesta.

Täällä nostaisin nyt esille sen, kun täällä pohditaan aika paljon tätä lainvalmistelun tasoa ja toteutumista ja otetaan myös hyvin paljon kantaa tähän nyt käsillä olevaan isoon sote-uudistukseen ja maakuntauudistukseen ja kerrotaan näistä lausunnoista, joita oikeuskansleri on antanut. Täällä todetaan muun muassa sivulla 14: ”Oikeusvaltio ei ole nykyään vain muodollista lainmukaisuutta. Nykyisessä oikeusvaltiossa kaikella julkisella vallankäytöllä on kansanvaltainen perusta. Siinä perus- ja ihmisoikeudet muodostavat lainsäädännön ja sen soveltamisen arvoperustan, joka ohjaa lainsäätäjän ja muun julkisen vallan toimintaa. Puhutaan perus- ja ihmisoikeusvelvoitteisesta oikeusvaltiosta.” Sitten täällä luetellaan nämä kuusi periaatetta, joilla Eurooppa-tasoisestikin nähdään, miten hyvä oikeusvaltio kehittyy. Sitten totean täältä vielä: ”Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä on määritelty laille ja lainalaisuudelle sekä oikeusvarmuudelle tärkeitä lisäkriteerejä, jotka tuovat oikeusvaltioon lisää sisällöllistä ulottuvuutta. Lain tulee olla saatavilla ja saavutettavissa sekä selkeää ja ymmärrettävissä, ja lakiin perustuvien oikeudellisten ratkaisujen tulee olla ennustettavissa ja ennakoitavia.” Nämä ovat todella merkittäviä kriteerejä.

Tällä hetkellä, kun olen kolme vuotta nyt istunut tuolla lakivaliokunnassa ja täällä istunnoissakin kuunnellut laajasti muista valiokunnista erilaisia puheenvuoroja, hieman olen huolissani siitä, minkälaista lainvalmistelua tässä tämän eduskunnan aikana on tehty, minkälaista lainvalmistelua hallitus tuo meille ja minkälaisilla tavoitteilla. On ollut aika paljon esityksiä, joissa tavoitteena ovat olleet fiskaaliset tavoitteet, sitten on ollut sellaisia esityksiä, joilla on vahva poliittinen tavoite, ja on sellainen vaikutelma jäänyt, että monessa kohdassa loppuun saakka ei ole näitä esityksiä mietitty, mistä kertoo myös se, että aika monta esitystä on vedetty takaisin. Pidän hyvänä sitä, että oikeuskansleri yhä huolellisemmin puuttuu tähän ja sanoo ja valvoo sitä, että lainvalmistelun taso säilyy.

Sitten täällä kiinnitetään huomiota arviointineuvoston suosituksiin ja sanotaan näin, että ”oikeuskanslerin valvonnassa seurataan, miten arviointineuvoston suosituksia on huomioitu lainvalmistelussa”. Me olemme saaneet nyt viimeisimpänä kuulla selkeän kannanoton siitä, että esimerkiksi nyt meneillään oleva, käsittelyssä oleva sote-uudistus ei täyttäisi-kään niitä taloudellisia odotuksia, jotka on annettu ymmärtää, että se tuottaisi. Mielenkiinnolla tulen seuraamaan ensi vuoden kertomusta, jossa sitten arvioidaan, miten tämä asia on mennyt, ja sitten tulevana vuosina myös.

”Perustuslainmukaisuutta varmistavat useat menettelyt” on täällä hyvin mielenkiintoinen osio, ja täällä on tämä pohdinta, kuka käyttää perustuslakia ja mihin tarkoitukseen ja pitäisikö olla oma perustuslakituomioistuin ja niin edelleen. Tämä keskustelu varmaan elää tässä.

Pöytäkirja PTK 55/2018 vp

Jälleen kerran totean vain sen, että tämä on erittäin hyvä ja mielenkiintoinen kertomus, ja mielenkiinnolla kuuntelen tässä muita puheenvuoroja.

17.18 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Kiitokset oikeuskanslerille vuoden 2017 vuosikertomuksesta. Se on yksityiskohtainen ja kattava kertomus. Tässä salissa haluan lausua kiitokset siitä, että kanteluiden ratkaisuaajat ovat kolmena viimeisenä vuotena lyhentyneet, niin kuin kansleri omassa puheenvuorossaan sanoikin. Ylipäänsä oikeusjärjestelmämme yksi suurimmista epäkohdista ovat pitkät käsittelyajat, jotka voi usein katsoa perustellusti kohtuuttomiksi, ja nyt raportin mukaan käsittelyajat ovat puolittuneet verrattuna vuoden 2014 ratkaisujen käsittelyaikoihin ollen nyt mediaaniajaltaan 3,2 viikkoa. Se kuulostaa jo kohtuulliselta. Sitäkin voi pitää hyvänä asiana, että vuoden 17 lopussa yksikään asia ei ollut ollut vireillä yli vuotta. Tämä on hyvä suunta ja on omiaan parantamaan kansalaisten luottamusta oikeusjärjestelmään.

Lisäksi kiitän edustaja Mäkisalo-Ropposta tärkeästä puuttumisesta kirjallisten kysymysten ongelmiin. Erityisesti vastausten laatu, joka otettiin esille puheenvuorossa, on kiinnittänyt omankin huomioni. Esimerkiksi silloinkin, kun itse olin jopa hallituspuolueessa aikanaan, ministeriöiden vastausten laatu oli täysin luokaton. Siellä ei vastattu siihen, mitä kysyttiin, ja ne saattoivat kestää pidemmän aikaa kuin ohjeen mukaiset kolme viikkoa. Eli tähän on tärkeätä kiinnittää huomiota jatkossakin.

17.19 Hanna Halmeenpää vihr: Arvoisa rouva puhemies! Nyt lähetekeskustelussa oleva oikeuskanslerin vuosikertomus vuodelta 2017 käsittelee laajasti eri perusoikeuksia ja eri viranomaisten toimintaa. Johdantopuheessa painotetaan muun muassa sitä, kuinka oikeusvaltio ei ole nykyään vain muodollista lainmukaisuutta. Nykyisessä oikeusvaltiossa kaikella julkisella vallankäytöllä on kansanvaltainen perusta. Siinä korostuu lainvalmistelun laatu sekä perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen.

Arvoisa puhemies! Sotesta Oikeuskanslerinviraston vuosikertomuksessa todetaan erinäisiä seikkoja. Ajankohtaisuutensa vuoksi on mielestäni paikallaan hieman tarkastella kertomuksen näitä osia. Tällä kertomuskaudella annettiin useita lausuntoja sotesta. Otan esille joitakin päähuomioita niissä esiin nostetuista ongelmista.

Maaliskuussa 2017 apulaisoikeuskansleri totesi lausunnossaan valinnanvapauslakiluonnoksesta näin: ”Esitys on keskeisiltä kohdin niin avoin, että lausunnonantajien mahdollisuus muodostaa kantansa riittävien tietojen pohjalta oli kysymyksenalainen.” Sen, että ratkaisuehdotuksia tällaisiin keskeisiin kysymyksiin valmisteltiin vielä lausuntokierroksen aikana, todettiin olevan ongelmallista valmistelun avoimuuden kannalta. Lakiluonnoksesta ei ilmeisesti ollut tarkoitus pyytää uudelleen lausuntoja ennen hallituksen esityksen antamista eduskunnalle. Apulaisoikeuskansleri piti kyseenalaisena, oliko lausunnonantajille annettu riittävästi tietoa kantansa muodostamista varten.

Lausunnossa todettiin myös, että lakiehdotusten perusteluissa todetaan, että perusoikeuksien turvaamisen näkökulmasta olisi punnittava muun muassa sitä, turvataanko järjestelmällä perusoikeudet yhdenvertaisesti koko Suomessa ja millaiset ovat maakunnan mahdollisuudet turvata palvelut viimekätisen vastuun kantajana. Kyseisen punninnan todettiin olevan luonnoksessa keskeneräinen. Apulaisoikeuskansleri katsoi, ettei asiaa voitu lopullisessa hallituksen esityksessä jättää lausunnon kohteena olevassa luonnoksessa esitettyjen keskeneräisten pohdintojen varaan. Valmiissa hallituksen esityksessä tuli esittää valtiosääntöoikeudellisesti perustellut vastaukset avoimna oleviin kysymyksiin ja johtopäätökset

Pöytäkirja PTK 55/2018 vp

esityksen suhteesta perustuslakiin. Sekä asiakkaan että sosiaali- ja terveysalan toimijoiden asemaan liittyi epäselvyyksiä ja tulkintaongelmia. Lisäksi aiotun sääntelyn vaikutuksia tuli arvioida kattavammin. — Ja niin edelleen.

Apulaisoikeuskansleri piti myös suotavana, että hallituksen esitys toimitettaisiin Oikeuskanslerinvirastoon ennakkollista tarkastusta varten hyvissä ajoin ennen sen esittelyä valtioneuvoston yleisistunnossa. Nyt olikin hyvä kuulla, että tällainen toimintatapa on entistä selvemmin otettu käytäntöön.

Arvoisa rouva puhemies! Otin tässä joitakin esimerkkejä esille tästä Oikeuskanslerinviraston vuosikertomuksesta suhteessa soteen. Sen vuoksi, että tänäänkin olemme salissa kyselytunnilla keskustelleet siitä, kuinka tämän ylimmän laillisuusvalvojan valtaa käyttävän Oikeuskanslerinviraston näkemykset ja lausunnot olisi huomioitava nyt käsittelyssä olevan lainsäädännön suhteen suhteessa maakuntauudistukseen ja sote-uudistukseen, pidän kyllä suotavana sitä, että nämä huomioidaan ja Oikeuskanslerinviraston laillisuusvalvontatyölle annetaan jatkossakin sen tarvitsema ja sen ansaitsema arvo.

17.24 Ville Skinnari sd: Arvoisa puhemies! Kiitos oikeuskanslerille hyvästä kertomuksesta ja etenkin siitä, että te olette — mistä täytyy tietysti antaa tunnustus myös hallitukselle — ottaneet esille tämän oikeuskanslerin ja oikeusasiamiehen työnjaon ja sen kehittämisen. Aihe, josta on puhuttu pitkään, ehkä jo vuosikymmeniä. Mutta asia on nyt taas pöydällä, ja hyvä niin.

Mutta kaiken kaikkiaan, kun tekin nyt, arvoisa oikeuskansleri, olette täällä paikalla, tietysti on hyvä pysähtyä tässä perustuslakivaliokunnankin kaiken kiireen keskellä miettimään näitä kokonaisuuksia, lainsäädäntötyötä ylipäätään, sen laatua, sen kehittämistä, mutta etenkin sitä, niin kuin kollegatkin totesivat, että lainvalmistelulla on oltava se tila, on oltava se aika ja se asiantuntemus, mitä hyvä lainsäädäntötyö valmisteluineen on ja mitä se tarvitsee.

Olisinkin nyt käyttänyt tätä tilaisuutta hyväkseni ja kysynyt teiltä: Miten te näette tämän tilanteen tänä päivänä, tässä ja nyt, niin lainsäädännön valmistelun kuin eduskuntatyönkin osalta? Onko se teidän mielestänne sellaista kuin sen pitäisi olla, ja miten te näette tulevaisuuden? Ja etenkin kysyisin: Näettekö te, että meillä Suomessa tänä päivänä on selkeä tieto siitä, mikä on valtioneuvoston rooli ja mikä on eduskunnan rooli? Koska tänäänkin, kun kuunteli tässä kyselytuntia, välillä tuntuivat vähän puurot ja vellit menevän sekaisin. Ja tietysti haluaisin vielä lopuksi kysyä: Mitä painopisteitä te näette nyt tälle vuodelle ja tulevaisuudelle? Minkä tapaisia, tyyllisiä asioita te haluaisitte painottaa suhteellisen uutena oikeuskanslerina?

17.25 Leena Meri ps: Arvoisa rouva puhemies! Kiitos oikeuskanslerille asian esittelystä. — Toivoisin, vähän jatkaakseni tuosta edustaja Skinnarin kysymyksestä, että vastaisitte siihen, että miten tätä oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen työnjakoa on tarkoitus jatkaa. Tästä vuosikertomuksesta minulle jäi vähän epäselväksi, jatkuuko se vain käytänteiden parantamisena vai aiotaanko siinä tehdä jotain säädöspohjamuutoksia. Sitä oikeastaan olisin kysynyt.

Sitten näihin muihin asioihin:

Edustaja Mäkelä perussuomalaisista otti mukaan keskusteluun tämän luottamuksen oikeusjärjestelmään, ja se on äärimmäisen tärkeää, että meidän täytyy voida luottaa meidän tuomioistuimiimme ja syyttäjiimme ja poliisiin ja laillisuusvalvontaan. Valitettavasti tie-

Pöytäkirja PTK 55/2018 vp

tysti viime vuosina olemme nähneet ikäviä tapauksia, jotka horjuttavat sitä meidän luottamustamme, ja silloin meidän ei tarvitse ihmetellä sitä, että kansalaisilla on epäluottamusta lain kanssa työskenteleviin ihmisiin, kuten tuomarit, syyttäjät, ehkä poliisikin, ja se on todella ikävää. Itse olen toiminut pitkään virkamiehenä ja yrittänyt tunnollisesti aina noudattaa lakia sen kyvyn ja osaamisen mukaan, mikä minulla on ollut, ja on äärettömän tärkeää kiinnittää näihin asioihin huomiota.

Siitä oikeastaan pääsen aasinsiltaa rakkaaseen puheenaiheeseen eli tuomioistuimiin, joiden resursseista jaksan aina olla huolestunut. Olisin toivonut, että oikeuskansleri kertoisi ja vastaisi: miten te näette laillisuusvalvojana oikeusistuinten tilanteen? Tästä on jo muutamia vuosia aikaa, kun julkisuudessa oli puhetta, että tuomioistuimissa oli tehty tutkimusta erityisesti tuomarien työuupumuksesta.

Me puhumme usein siitä, kuinka meidän pitää saada lisää oikeusturvan takeita ja kuulemisia ja prosesseja, mitkä ovat tietysti tärkeitä kaikkien oikeusturvan kannalta ja kuuluvat siihen hyvään oikeudenkäyntiin, mutta monesti unohtuvat sitten ne huolelliset ja erittäin korkean työmoraalin omaavat tuomarit siellä kärjäoikeuksissa. Onko teillä näkemystä siitä, miten se heidän jaksamisensa? Koska kuitenkin kun katsoo esimerkiksi tätä teidän kertomustanne, sivulta 114 eteenpäin, siellä on huomautuksia ja on käsitelty kärjätuomareiden ja tuomareiden ja tuomioistuinvirkamiesten toimintaa, ja täällä on esimerkkinä, että hallinto-oikeudessa asiakirja viipyi yli kaksi viikkoa. Varmaan aika harvinaista, että niin kiire on, mutta miten näette tätä tilannetta? Tämähän jo kertoo, että ehkäpä siellä on kiire, en tiedä.

Sitten siitä kärjätuomarin työn vastuullisuudesta kertoo täällä ratkaisu siitä, että kun on ollut virheitä rangaistusvaatimuksen ja tuomion välillä, niin viimekätisen vastuun siitä oikeellisuudesta kantaa aina kärjätuomari. Elikä syyttäjä on saanut siinä kevyemmän huomautuksen, että syyte on ollut vääränlainen, ja tuomioistuin kun ei ole huomannut sitä, niin tuomari on saanut sitten vakavamman huomautuksen tästä asiasta. En tiedä nyt ihan tarkkaan, minkä tyyppisiä ja painoisia huomautuksia nämä ovat, kun en ole näitä koko ratkaisuja lukenut vaan tämän teidän kertomuksenne. Mutta tämä työn paineistus ja nämä kertovat siitä, kuinka paljon me vaadimme tuomioistuimelta.

Olen täälläkin monesti sanonut, että kun me teemme koko ajan lisää lainsäädäntöä ja joka ikisessä hallituksen esityksessä lukee ”ei resurssivaikutuksia” ja jos me annamme lisätehtäviä — me olemme täällä keskustelleet paljon sotesta ja päivähoidosta ja lastensuojelusta ja monesta muusta — niin jokainen tajuaa, että tarvitaan resurssit, mutta miten tuomioistuimen kohdalla se on aina niin, että kun annetaan uusia tehtäviä, sillä ei ole resurssivaikutuksia? Tästä olisin toivonut, että oikeuskansleri hieman kertoisi, minkälaisia havaintoja teillä on. Elikä se on minun huolenaiheenani, ja minusta aina tuntuu, että aina unohdetaan se, joka sitä työtä siellä toisessa päässä tekee.

Tästä ei ole kauan aikaa, kun minä... Täällä on ollut erilaisia toivomuksia päivästä sille ja päivästä tälle asialle. Itse olen tuomioistuimessa toiminut penkin molemmilla puolilla auskultoidessani ja hovioikeudessa töissä ollessani ja sitten ollessani myös avustajana ja maistraatin edustajana siellä edunvalvonta-asioissa ja nähnyt sitä monipuolisesti, ja toivoisin, että ihmiset kävisivät päivän tuomioistuimessa tutustumassa siihen päivään. Monet tekevät 12—15-tuntista päivää, ja kärjätuomareillahan ei ole työaikaa lainkaan. Se on hyvä muistia, että heille ei makseta ylityökorvauksia.

Ehkä viimeisenä, jos sallitte, puhemies ja oikeuskansleri, jos voisitte ottaa kantaa siihen, kun tuossa kyselytunnilla oikeusministeri totesi tästä Euroopan neuvoston Venetsian

Pöytäkirja PTK 55/2018 vp

suosituksesta, että se ei koskisi tämän tyyppisiä asioita ja uudistuksia, joka nyt on kyseessä. Pystyttekö te kertomaan teidän näkemyksenne, että onko siinä joku raja, minkä tyyppisiä vaalijärjestelmiä se koskee? Koska professori Lavapuro on julkisuudessa jo todennut näistä asioista, että vaalit järjestetään nyt liian myöhään, ja on puhunut myös tästä Venetsian suosituksesta, tästä Euroopan neuvoston suosituksesta, niin vaikka ymmärrän, että te olette jäävännyt itsenne tästä sote-asiasta, toivon, että pystyisitte kertomaan, mikä tämä suositus nyt oikein on. Itse en ainakaan sitä löytänyt.

17.32 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Tämä oikeuskanslerin vuosikertomus tarjoaa aina erittäin hyvän mahdollisuuden keskustella tärkeistä asioista, niin lainsäädännön laadusta kuin myös sitten ihan jo perusoikeuksien toteutumisestakin. Kyllä meidän kansanedustajien täytyy näille isoille aiheille myös antaa painoarvoa, ja niistä täytyy keskustelua käydä.

Tästä lainsäädännön laadustahan on paljon keskusteltu viime vuosina. Sehän ei ole ainoastaan vaikkapa tämän hallituksen syntejä, että lainvalmistelun laadussa on tapahtunut pieniä tipluja, vaan niitä on ollut jo aikaisemminkin. Tämä on kyllä sellainen asia, joka meidän ihan kaikkien lainsäätäjien tulisi huomioida ja tähän hakea muutosta, jotta päästäisiin kestävämpään tilanteeseen. Nythän monessa asiassa on todella käynyt niin, että oikeuskansleri on ollut paljon vartijana ja myös joutunut puuttumaan siihen lainsäädäntöön, jota valtioneuvostossa ollaan oltu suunnittelemassa. Se toisaalta kyllä kertoo sen, että oikeuskanslerin toiminta on ollut siltä osin hyvää ja tämä järjestelmä toimii.

Mutta nyt, kun tästä vuosikertomuksesta keskustellaan ja oikeuskansleri itse on täällä paikalla ja hyviin tapoihin on kuulunut se, että oikeuskanslerilla on ollut tässä lopussa siten mahdollisuus käyttää vielä puheenvuoro ja varmaan vastata näihin kysymyksiin, joita täällä on tullut, niin itse pyytäisin vielä, että voisitte tässä eduskunnan edessä, että saadaan se kirjoihin ja kansiin, vahvistaa myös tämän Oikeuskanslerin viraston lausunnon liittyen tähän vaaliaikaan. Kun tässä aikaisemminkin kyselytunnilla siitä käytiin keskustelua, onko se nyt noin puoli vuotta vai kuusi kuukautta, niin tämä olisi hyvä. Tiedän, että tästä itse sisällöstä olette itsenne jäävännyt, mutta varmaan voitte vahvistaa tämän oman viraston kannan siitä, mikäli jotain uutta lainsäädäntöä ollaan tekemässä ja uusia vaaleja järjestämässä, pitääkö siinä välissä olla kuuden kuukauden väli. Tämän selventäminen eduskunnan edessä olisi kyllä varmasti paikallaan ja tukisi tätä keskustelua, jota tästä asiasta nyt käydään, jottei jää sitten yhtään kysymysmerkkiä sen suhteen, mikä on Oikeuskanslerin viraston ja samalla oikeuskanslerin kanta.

Samalla voisi hieman jatkaa tuota edustaja Meren kysymystä, kun tähän Venetsian komission raporttiin ja suositukseen viitattiin ja kun ne todella koskevat sellaista tilannetta, ettei aina fundamentaalisia asioita esim. vaalilainsäädännöstä olla muuttamassa. Mutta nyt hän elämme tilannetta, jossa eduskunta tulee esimerkiksi päättämään, minkälaisilla edellytyksillä me annamme ihmisille vaalikelpoisuuden — vaalikelpoisuuden. Kuka saa olla tulevissa vaaleissa ehdolla? Se on aika fundamentti asia, jos mietitään vaalijärjestelmää. Tälläkin osin voisi kuvitella, että näillä kansainvälisillä suosituksilla olisi kyllä jonkun näköinen painoarvo.

Arvoisa puhemies! Ainut kysymys, mihin toivon oikeuskanslerin tässä vastaavan, on todella se, että vahvistatte tämän viraston kannan liittyen tähän vaaliaikatauluun ja siihen, että siinä pitää olla lainsäädännön valmistumisen jälkeen kuuden kuukauden väli.

Pöytäkirja PTK 55/2018 vp

17.35 Markku Eestilä kok: Arvoisa puhemies! Yleinen lain kunnioitus on aika vaikea asia määritellä, ja ilmeisesti kukaan ei pysty arvioimaan senhetkistä tilaa, niin että enemmänkin se pitää kansanedustajien ja varmaan ministerien ja lainsäädännön tasosta vastaavien virkamiesten itse arvioida ja olla joku näkemys, missä mennään.

Arvoisa oikeuskansleri, minä pyytäisin teitä hieman arvioimaan, missä menee tämän hetkinen lain kunnioitus Suomessa, ja puutun pariin esimerkkiin, joita voidaan sitten käyttää ikään kuin pohjana tässä arvioinnissa. Ainakin tähän saakka ja tällä hetkelläkin Suomessa on totuttu luottamaan toisiin ihmisiin ja yhteiskunnan instituutioihin, jotka muodostavat sitten sen lain kunnioituksen pohjan ja perustan, jolla koko yhteiskunta pyörii, ja se oikeastaan on meidän kilpailukykyämme lähtökohta, että me luotamme toisiimme ja pysymme toimimaan luotettavassa ilmapiirissä.

Kun tänä päivänä katsoo uutisointia esimerkiksi Lex Kittilästä, kuntalain muutoksesta, joka 2017 säädettiin, niin nyt näyttää kuitenkin siltä, että jo korkealla virkamiestasolla arvioidaan joku tämän talon säätämä laki perustuslain vastaiseksi, vaikka se on käynyt perustuslakivaliokunnassa ja on siellä hyväksytty ja siellä ei ole ollut moitetta lain säätämistä järjestyksestä. Jotenkin tuntuu, että pitäähän meidän ruveta nyt jo arvioimaan tätä asiaa, mihin me joudumme, jos meillä kansalaiset ja jopa yhteiskunnan demokraattiset institutiot alkavat arvioida lakeja, ovatko ne yleensä noudatettavissa vai ei.

Toinen juttu, jonka haluaisin nostaa esille, on se meidän Suomen ja Norjan välinen valtiosopimus koskien Tenon kalastusta. Siellähän oli viisi perustuslaillista oikeutta, jotka sitten määrittivät ikään kuin niitä raameja, mihin tämän sopimuksen pitää mennä ja joita pitää ottaa huomioon, ja ainakaan itse en huomannut, että kovin vahvasti olisi näitä viittä oikeutta, jotka perustuslaissa on määritetty pykälätasolla, punnittu ja arvotettu keskenään. Se on johtanut myös siihen, että kansalaiset taistelevat ikään kuin keskenään ja eri kansalaisryhmät taistelevat keskenään, ja se ei ole hyvän lainsäädännön eikä hyvän valtiosopimuksen tunnusmerkki. Jotenkin, kun nyt kolme vuotta menee nopeasti ja 2019 tämä valtiosopimus tulee uudelleen tarkasteltavaksi, pitäisikö oikeuskanslerin mielestä jo nyt ennalta ehkäisevästi, koska aika menee nopeasti, asettaa jonkunmoinen korkeasti oikeusoppineitten työryhmä, joka alkaisi nimenomaan juridiselta pohjalta arvioimaan tulevaa sopimusta ja sen sisältöä, ettemme joudu taas samanlaiseen erittäin kiireiseen tilanteeseen, jossa kaikki nämä perusoikeuksien punnitukset jäävät de facto tekemättä ja sitten ikään kuin teemme taas jonkunlaisen, joka ei tyydytä kansanryhmiä, ja tämä taistelu ihmisten välillä sitten jatkuu?

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Myönnän vastauspuheenvuoron oikeuskansleri Pöystille, 5 minuuttia.

17.38 Valtioneuvoston oikeuskansleri Tuomas Pöysti: Arvoisa puhemies! Tässä tuli erittäin laajoja kysymyksiä. Hyvin tiiviitä vastauksia:

Ensinnäkin tästä työnjakoteemasta. Minä itse olen avoin sille, että asia katsotaan avoimesti ja sen näkökulmasta, mikä olisi tehokkain tapa varmistaa laillisuutta ja myöskin tätä oikeudentuntoa ja luottamusta lakiin. Oma henkilökohtainen ajatukseni on ollut se, että varmasti tätä oikeusasiamiehen ja oikeuskanslerin välistä työnjakolakia on myöskin syytä tarkastella, mutta tässä on hyvä tietysti noudattaa hyvää lainvalmisteluprosessia ja arvioida se asia kunnolla eikä vain heittää tämmöisiä päivänperhosia. Oma näkökulmani osittain heijastuu tästä kertomuksesta. Näen kyllä, että oikeuskanslerilla on aika vahva sarka tämän

Pöytäkirja PTK 55/2018 vp

möisissä rakenteellisissa kysymyksissä ja hyvään lakiin ja luottamukseen liittyvissä kysymyksissä.

Sitten tähän lainvalmistelun tilaan. Vastaisin kiteytetysti, että lainvalmistelun tila tällä hetkellä on vaihteleva. Yksi keskeinen pulma siinä, muttei ainoa pulma, on aika, eli isoissa asioissa ei välttämättä ole riittävästi aikaa siihen. Omasta näkökulmastani voisin todeta siten sen — ja tämä ei liity mihinkään yksittäiseen hallitukseen — että kun uusi hallitus muodostetaan, niin tulee sitten sellainen käsitys ja toive siitä, että paljon saadaan aikaiseksi, mutta se neljän vuoden vaalikausi on kovastikin lyhyt, eli me tarvitsemme kyllä semmoista yhteistä näkemystä siitä, mitä siinä ajassa voidaan tehdä ja mitkä ovat aidosti ylivaalikautisia asioita. Tarvitaan myöskin kyvykkyyttä sovittaa yhteen erilaisia oikeudellisia näkökohtia hyvissä ajoin, mihin tässä viimeisessä puheenvuorossa ansiokkaasti viitattiin, koska harvemmin on vaikeissa lainsäädäntöhankkeissa kysymys siitä, että on vain yhdestä perusoikeudesta kiinni, vaan kysymys on siitä, että löytää niitten eri näkökohtien välillä tasapainon. Tämä tasapainopunninta on nähdäkseni yksi sellainen tällä hetkellä heikko kohta lainvalmistelussa. Osittain on kysymys myöskin osaamisasioista.

Ehkä tulevana painotuksena oikeuskanslerin toiminnassa itse näkisin, että oikeuskanslerin on syytä pystyä työskentelemään perus- ja ihmisoikeuksien ja ylipäänsä tämän meidän toimivan yhteiskuntamme kannalta isojen teemojen parissa. Tällä hetkellä yksi tärkeä tematiikka on tietysti digitalisaatio ja digitaalisiin palveluihin liittyvä kysymys, ja toinen on tietysti näitten suurten reformien onnistunut toteutus niin, että sitten kun eduskunta on säätänyt lainsäädäntöä, niin se pystytään myöskin toimeenpanemaan asianmukaisella tavalla.

Tästä siirryn siihen näkökulmaan, joka oikeastaan yhdistää kysymystä tähän tuomioistuinelaitosten tilaan, että nähdäkseni lainvalmistelun yksi pulma on myöskin se, että siinä on taipumusta irrota näistä käytännön toimeenpanon ongelmista. Oma lyhyt kokemukseni oikeuskanslerin tehtävässä on, että meidän täytyisi kyllä vähän vakavammin miettiä niitä ihmisiä, jotka lainsäädäntöä joutuvat panemaan täytäntöön niin tuomioistuimissa kuin viranomaisissa tai sitten kansalaisina tai yrityksinä, jotka sitä soveltavat. Eli tämä toimeenpanonäkökulman tuominen myöskin proaktiivisesti siihen valmisteluvaiheeseen olisi tärkeää, ja siinä tietysti yksi pieni toimija voi olla myöskin oikeuskansleri, jolla on kuitenkin hyvä näkökulma siihen kokonaisuuteen.

Tuomioistuinten tilasta. On vähän varottava sitä, että varsinkin tältä paikalta, tästä asemasta lähdetään ottamaan tällaisia resurssikysymyskantoja, koska asia on aika monimuotoinen, mutta kyllähän meillä oikeuslaitos toimii lähtökohtaisesti nyt aika kapeilla resursseilla. Erityisesti huolta olisi kannettava siitä, että pystyisimme asioita ensi vaiheessa käsittelevissä muutoksenhakulautakunnissa, esimerkiksi sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnassa, sekä ensimmäisenä asteena toimivissa hallinto-oikeuksissa ja käräjäoikeuksissa varmistamaan asianmukaisen käsittelyn, ja tähän olisi syytä kyllä kiinnittää vakavaa huomiota. Se voi tarkoittaa budjettipäätöksiä, mutta ei yksistään sitä vaan myöskin sitä, että asioiden organisointi, tuomioistuimen johtaminen — siinä on paljon tuomioistuinten eroja — antaa mahdollisuuden siihen hyvän työn tekemiseen.

Viimeisenä asiana oli kysymys tästä Venetsian toimikunnasta. Ensinnäkin luottamuksen oikeuskanslerin instituutioon, nimenomaan perustuslailliseen instituutioon, vuoksi minä en ole itse käsitellyt tätä sote-asiaa, ettei tule lausuttua kahdesti samassa asiassa taikka valtiopäiväasiassa, joten varsinaisesta jääviydestähän ei ole kysymys. Asia on myöskin eduskunnan valiokuntakäsittelyssä, eli ei ole ehkä syytä mennä kaikkiin yksityiskohtiin

Pöytäkirja PTK 55/2018 vp

täällä, mutta lyhyesti tähän ydinkysymykseen. Venetsian toimikunta on Euroopan neuvoston asiantuntijaelin, joka on antanut yleisen suosituksen siitä, mikä on hyvä käytäntö, hyvä tapa vaaliasioissa. Sehän ei oikeudellisesti sellaisenaan velvoita, mutta siitä kumpuaa ajatus siitä, että vaalien kannalta olennaiset asiat täytyy olla hyvissä ajoin tiedossa ennen vaaleja. Myöskin sitten tähän täsmäkysymykseen: vahvistan sen ja ajattelen itse samalla tavoin kuin valiokunnalle on meidän virastosta ilman minun ohjaustani vastattu, eli täytyy olla mahdollisuus asettaa ehdokkaat, hankkia heille rahoitus ja käydä sitten asiallinen vaalikampanja. Kysymys on tämmöisen demokratian peruselementin toimivuudesta. No, silloin kun ei ole vaaliviranomaisorganisaatio ja vaalipiirijako auki, nämä kansainväliset suositukset jättävät enemmän harkintavaltaa, mutta sen vaalin täytyy olla aito ja sellainen, että siihen ehditään valmistautua. Yksi mittapuu on myöskin se, että meillä vaalirahoituslain säädäntö lähtee siitä, että on kuusi kuukautta se täsmällinen vaalirahoitusaika, jonka ilman erityisiä viranomaislupia voi vaaleihin valmistautua.

Ihan minuutissa lopuksi tästä luottamuksesta lakiin. OECD teki ansiokasta työtä, ja Suomessahan on ollut erittäin korkea luottamus sekä lakiin että julkiseen valtaan. Tuomioistuimiin Suomessa luotetaan nyt erittäin hyvin. 82 prosenttia suomalaisista luottaa oikeuslaitokseen, vaikka kritiikkiäkin tulee. Sen sijaan luottamus ylintä valtiollista päätöksentekoa ja virkamiestoimintaa kohtaan on yli kahden vaalikauden trendinomaisesti laskenut, ja sen takia mielestäni meidän on syytä tehostaa tämmöistä pohdiskelua siitä, miten me laajassa yhteiskunnallisessa vuorovaikutuksessa voisimme palauttaa tämän luottamuksen siihen, että laki on punnittua ja siihen voidaan luottaa.

Muista huomioista otin tässä muistiinpanoja. Esimerkiksi sitä, että eduskunta saa oikeat ja riittävät tiedot eri muodoissa, meidän täytyy seurata. — Kiitoksia, arvoisa puhemies.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin perustuslakivaliokuntaan.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle merityötä koskevan yleissopimuksen ohjeiston muutosten hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi sekä laeiksi laivaväen työ- ja asuinympäristöstä sekä ruokahuollosta aluksella annetun lain 8 §:n muuttamisesta ja työajasta kotimaan liikenteen aluksissa annetun lain 9 a §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 48/2018 vp

Valiokunnan mietintö TyVM 5/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 48/2018 vp sisältyvien 1.-3. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

6. Lakialoite laiksi rikoslain 11 luvun 10 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 15/2018 vp Laura Huhtasaari ps ym.

Pöytäkirja PTK 55/2018 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Keskustelu

17.46 Laura Huhtasaari ps (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Perussuomalaiset kannattavat sananvapautta. Sananvapaus on yhteiskunnallisen vapauden ja tasa-arvon perusta. Ilmaisuvapauden kaventamiseen on aina suhtauduttava erityisellä varovaisuudella, ja ratkaisut on tehtävä vain sellaiseen viestintään, jossa uhataan ihmisyyksilön terveyttä tai vapautta, panetellaan tavalla, joka täyttää kunnianloukkauksen tunnusmerkit.

Ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan sananvapaus on eräs demokraattisen yhteiskunnan keskeisistä perustoista, eräs sen edistyksen ja jokaisen yksilön kehityksen perusedellytyksistä. Ihmisoikeussopimuksen 10 artiklan mukaan sananvapaus ei koske pelkästään sellaisia tietoja ja ajatuksia, joihin suhtaudutaan myötämielisesti tai joita pidetään vaarattomina tai yhdentekevinä, vaan myös sellaisia, jotka loukkaavat, järkyttävät ja häiritsevät.

Sananvapauden sijaan on alettu korostaa sananvastuuta ja oikeuslaitoksissa sovelletaan pykälää ”Kiihottaminen kansanryhmää vastaan” hyvin tulkinnanvaraisesti kuten myös uskonrauhanrikkomispäätöstä. Kristinusko tosin ei ole oikeuskäytännössä saanut samanlaista lainsuojaa kuin eräät vähemmistöuskonnot ja kansallisuudet. Tämänhän me nyt kaikki tiedämme, että Jeesusta saa pilkata mutta Muhammedia ei.

Perussuomalaiset vaativat kiihotus- ja uskonrauhapykäläin järjestyksistä, mutta tämä lakialoite nyt koskee tätä kiihottamista kansanryhmää vastaan. Mutta yleisesti me haluamme asettaa kaikki yhdenvertaiselle tasolle, ja sen takia tämä keskustelu on äärimmäisen tärkeä. Me haluamme siten, että kaikki ryhmät ja uskonnot ovat lain edessä samanarvoisia. Yhteiskunnallisen koheesion säilyttämisen kannalta on vakava virhe nostaa vähemmistöt ja erityisesti islam lain silmissä suosituimmuusasemaan niin kutsutuissa sananvapausrikkouksissa.

Vihapuhe-termin käyttö poliittisena lyömäaseena on kiihtynyt ennennäkemättömiin mittasuhteisiin Suomessa. Erityisesti perussuomalaisten ylläpitämää kriittistä maahanmuutto- ja EU-poliittista keskustelua on pyritty maamme valtapuolueiden ja sen tukeman konsensusmedian toimesta suitsimaan heittämällä ilmaan jatkuvasti vihapuheesyytöksiä. Maahanmuutto- ja EU-vastaisuus mutta ei pelkästään se vaan myös tämä sukupuolineutraalisuus on nyt asia, mikä ei tällä hetkellä sovi hegemonian maailmankuvaan, ja aina kun joku asia ei sovi maailmankuvaan, niin ensin tulee vihapuheesyytökset ja sitten vielä lainsäädännöllä lähdetään kiristämään, jotta saisimme kontrolloitua ja sensuroitua sellaista puhetta, mitä ei haluta kuulla.

Sosiaalisen median läpilyönti on edistänyt Suomessa niiden henkilöiden mielipidevaikuttamista, jotka eivät ole saaneet ääntään kuuluviin perinteisessä mediassa, tai perinteinen mediahan, jos se päästää esimerkiksi edustaja Immosen ääneen, sitten muistaa kertoa yleisölle, mitä tulee ajatella Immosen ajatuksista, sen sijaan, että antaisi yleisön itse ratkaista, että mitä mieltä on. Erityisesti vallitsevaa järjestelmää kritisoivat konservatiiviset ja kansallismieliset toimijat ovat pystyneet some-alustojen kautta viestimään suoraan kohdeyleisönsä, ilman valtamedioiden suodatusta, mikä on ollut valtava voitto Suomen demo-

Pöytäkirja PTK 55/2018 vp

kratialle ja kansalaiskeskustelulle. Mutta mitäs nyt tapahtuu? Viime aikoina myös tätä somea on haluttu rajoittaa. Esimerkiksi eräät EU-maat, kuten Saksa ja Ranska, ovat kiristäneet otettaan sosiaalisista medioista säättämällä ankaria uhkasakkoja näiden palvelujen tarjoajille, mikäli ne eivät poista tietynlaisia sisältöjä alustoiltaan määräajassa.

Euroopan komissio on myös valmis esittämään unionitason lainsäädäntöä, johon sisältyisi esimerkiksi vaatimus somessa esiintyvien uutisten luotettavuuden arvioinnista. Tarkoittaako tämä sitä, että komissio kohta kertoo, mitä komissiosta saa kirjoittaa?

Tämä kiristyy koko ajan. Meillä ei ole vapautta, jos meillä ei ole sananvapautta. Ja rikoslain 11 luvun 10 § onkin syytä rajata niin, että rangaistavaksi jäävät rikollisella teolla uhkaaminen ja tällaiseen tekoon yllyttäminen. Ei mielipiderikollisuutta tule edistää.

17.51 Olli Immonen ps: Arvoisa puhemies! Sanotaan, että ilman sananvapautta ei ole demokratiaa eikä ilman demokratiaa ole sananvapautta. Tämä on hyvin sanottu, ja näenkin, että juuri tästä tässä käsittelyssä olevassa edustaja Huhtasaaren lakialoitteessa on pohjimmitaan kysymys. Edustaja Huhtasaari ja perussuomalaiset yleisesti ovat vahvasti sananvapauden puolella. Sanan, ajatuksen ja omantunnon vapaudet ovat jo itsessään arvokkaita, mutta erityinen painoarvo niillä on tasapainoisen kansalaisyhteiskunnan kehityksen kannalta. Täytyy ymmärtää, että sananvapauden perusteeton rajoittaminen johtaa helposti kansalaisten katkeroitumiseen ja turhautumiseen vaikuttaen siten myös kansalaisten luottamukseen kansanvaltaa kohtaan. Tiettyjen mielipiteiden rajoittaminen johtaa helposti myös kansalaisten vastakkainasettelun lisääntymiseen ja kansan kahtiajakautumiseen.

Arvoisa puhemies! Kun tarkastellaan nykyistä rikoslain muotoilua, kyseisen lainpykälän tekee ongelmalliseksi erityisesti kohta, jossa todetaan, että kiihottamiseen kansanryhmää vastaan syyllistyy se, joka ”asettaa yleisön saataville tai muutoin yleisön keskuuteen levittää tai pitää yleisön saatavilla tiedon, mielipiteen tai muun viestin, jossa uhataan, panetellaan tai solvataan jotakin ryhmää”. Tämä kohta on erittäin ongelmallinen, sillä se kattaa myös sananvapauden piiriin kuuluvia provosoivia mielipiteitä. Lain lavean tulkinnan vuoksi se käytännössä tekee rikollisiksi kaikki kansanryhmiä koskevat kriittiseen sävyyn julkituodut näkemykset ja mielipiteet, myös silloin, kun ne perustuvat esimerkiksi tilastotietoon tai muuhun faktatietoon.

Ongelmana nykyisen lainsäädännön kohdalla on se, ettemme tarkkaan tiedä, missä sananvapauden rajat todellisuudessa kulkevat eli mitä kriittistä Suomessa voi lausua esimerkiksi maahanmuutosta tai maahanmuuttajista joutumatta siitä rikosoikeudelliseen vastuuseen. Kysymys siis kuuluu: missä kulkee sallitun ja ei-sallitun puheen raja? Luulen, että kukaan tässä salissa ei pysty sitä rajaa osoittamaan. Sitä rajaa ei ole lainsäädännössä eikä missään muuallakaan meille osoitettu. Tilanne on periaatteessa sama kuin jos liikennesäännöissä kiellettäisiin ylinopeuden ajaminen mutta liikennemerkit puuttuisivat teiden varsilta eikä kukaan tietäisi, missä kulkee sallitun nopeuden raja. Koska kukaan ei tiedä, missä sallitun ja ei-sallitun puheen raja kulkee, vähentää se ihmisten uskallusta ja halua osallistua esimerkiksi kriittiseen maahanmuuttokeskusteluun. Tämä taas on sananvapauden ja kansanvallan toteutumisen kannalta erittäin ikävä asia.

Arvoisa puhemies! Yhteiskuntamme eliitillä on jo vuosikymmenien ajan ollut pyrkimys asettaa tiettyjä uskontoja ja niiden edustajia erityissuojelun ja suosinnan kohteeksi. Kuten olemme saaneet nähdä, oikeuslaitoksemme pääsääntöisesti rankaisee kiihottamisesta kansanryhmää vastaan vain sellaisia henkilöitä, joiden kritiikki kohdistuu kyseisiä erityisasemaan nostettuja väestöryhmiä, kuten esimerkiksi islaminuskoisia, kohtaan. Kantasuoma-

Pöytäkirja PTK 55/2018 vp

laisten ja maamme enemmistöuskonnon edustajien jopa suoranainen herjaaminen sitä vastaan on yleisesti täysin hyväksyttyä, eikä siitä ole ollut tapana jakaa rangaistuksia. Mikään asia maailmassa ei saa olla niin pyhä, etteikö sitä saisi asettaa kriittisen julkisen tarkastelun kohteeksi. Emme saa uhrata sananvapautta poliittisen korrektiuden alttarilla. Sananvapauden oikeutetut rajoitukset, eli suoja kunnianloukkauksilta sekä henkeen ja terveyteen kohdistuvilta uhkauksilta, ovat täysin perusteltuja, mutta mitään muita rajoituksia ei lainsäädäntöön sananvapauden suhteen tarvita.

Arvoisa puhemies! Laaja sananvapaus kuuluu länsimaiseen vapauteen ja demokratiaan. Sananvapauden vaaliminen on tärkeä yhteiskunnallinen arvo, johon ei tule kajota enempää kuin on välttämätöntä ottaen huomioon sananvapauden merkitys kansanvaltaisessa oikeusvaltiossa.

Arvoisa puhemies! Edellä mainitsemaani viitaten kannatan lämpimästi tätä edustaja Huhtasaaren tekemää lakialoitetta.

17.57 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Tämä sananvapautta puoltava aloite on hyvin kannatettava niistä syistä, jotka jo aiemmissa puheenvuoroissa hyvin tulivatkin esille. Tämän lainmuutoksen tarve on ilmeinen, koska nykyistä lainsäädäntöä käytännössä sovelletaan ihmisten vaientamiseen ja poliisin sekä viranomaisen tulkinnat laista ovat pahimmassa tapauksessa jopa poliittisia. Se, että nämä tulkinnat ovat poliittisia, saattoi valitettavasti olla jopa lain alkuperäisten säätäjien tarkoituksena. Nyt kun tutkitaan alkuperäistä lakiesitystä, kun tämä laki säädettiin lakivaliokunnassa vuonna 93 — myöhemmin presidenttinäkin toimineen Tarja Halosen johdolla, sivumennen sanottuna — niin se oli aika suurelta osin samansisältöinen kuin tämä edustaja Huhtasaaren tekemä lakialoite. Eli alkuperäisessä lakiesityksessä esitettiin tällaista järkevää sanamuotoa, helposti ymmärrettävää, että ”ei saa uhata rikoksella tai väkivallalla erilaisia kansanryhmiä”, mutta lakivaliokunta silloin muutti lain tähän muotoon, joka se on nyt, eli ”uhata, panetella tai solvata”. Uhkaamisen kriminalisoinnin me kaikki ymmärrämme, mutta nämä ”panetteleminen” ja ”solvaaminen” ovat nyt ne termit, mitkä tässä asiassa aiheuttavat ongelman.

Ja nämä kolme keskeisintä ongelmaa nykyisessä laissa oikeusturvan ja lainsäädännön tason kannalta ovat mielestäni seuraavat:

Ensimmäinen ongelma on lainsäädännön mielivaltaisuus ja epäselvyys. Kansalaisen täytyy yhteiskunnassa toimiessaan pystyä tietämään, noudattaako hän lakia vai rikkooko hän lakia. Nyt näin ei ole. Kansalainen ei tiedä erilaisia asioita eri kansanryhmistä sanoessaan, noudattaako hän vai rikkooko hän tätä lakia. Vasta oikeuskäytäntö selvittää, missä tässä asiassa mennään. Tämä on yleisesti ottaen lainsäädännössä huono piirre, josta pitäisi pyrkiä eroon.

Toinen ongelma on se, että kriminalisoidaan loukkaaminen. Ei loukkaamista tai loukkaantumisen tunnetta pidä kriminalisoida. Ei voi olla niin, että kun joku loukkaantuu, niin sitten yhteiskunta tuomitsee siitä tämän väitetyn loukkaajan. Siinä pitää olla objektiiviset perusteet. Eli ei voi olla niin, että sananvapaus koskee pelkästään hyväksyttyjä ja sallittuja mielipiteitä. Emmehan me elä missään Neuvostoliitossa.

Kolmas ongelma tässä lainsäädännössä nykyisellään on se, että myös totuuden puhuminen voi olla kriminalisoitua. Kunnianloukkauksen, ollakseen rikos, täytyy olla valheellinen väite. Täytyy esittää valheellinen väite jostain toisesta henkilöstä, että voidaan tuomita kunnianloukkauksesta, mutta kiihottamisesta kansanryhmää vastaan voidaan tuomita täysin totta puhuva henkilö. Miten voi olla niin, että länsimaisessa oikeusvaltiossa voidaan

Pöytäkirja PTK 55/2018 vp

tuomita toden puhuja noin teoriassa kahden vuoden ehdottomaan vankeuteen tästä totuuden puhumisesta?

Arvoisa puhemies! Kaikki nämä kolme oikeusvaltion epäkohtaa korjaantuisivat tällä lakialoitteella. Odotankin siis eduskunnan tämän hyväksyvän pikimmiten.

18.00 Jari Ronkainen ps: Arvoisa herra puhemies! Edustaja Huhtasaaren aloite ja sen sisältämä tarkennus rikoslakiin on ehdottoman kannatettava. Uhkaaminen ja yllyttäminen rikollisiin tekoihin on aiheestakin tuomittavaa. Kiihottaminen kansanryhmää vastaan on kuitenkin nykyisellään niin tulkinnanvarainen laki, että mielipiteen esittäjä ei voi ennakkoon tietää, rikkooko hän sitä vai ei. Miten voi olla, että henkilö on tuomittu ennen kuin kukaan edes ilmoittautuu kiihottuneeksi? Lakia on tulkittu myös siten mielivaltaisesti, että samasta teosta voidaan tuomita tai jättää tuomitsematta riippuen täysin henkilöstä, joka mielipiteen esittää. Tällainen tulkinnanvaraisuus on omiaan tukahduttamaan herkistä aiheista käytävää keskustelua. Missä siis kulkee sananvapauden raja?

Jos kritiikin esittäminen johtaa raastupaan, niin pahimmassa tapauksessa emme enää uskalla olla eri mieltä harjoitetun politiikan tai uskonnollisten näkemysten kanssa. Ja kun avoin keskustelu tukahdutetaan, itse ongelmat vain pahenevat.

Lain esitöiden mukaan pykälällä suojellaan ainoastaan vähemmistöryhmiä. Tuomioistuinten tulkinnat tukevat tätä ajatusta. Laki ei siis ole yleinen, niin kuin rikoslain kuuluisi olla. Esimerkiksi kaikki varkaat saavat jonkinlaisen seuraamuksen eikä siihen syyllistyminen edellytä mihinkään ryhmään kuulumista. Miksi siis tässäkin tapauksessa lain tulisi toimia vain yhteen suuntaan? Usein kritisoiduimmat poliittiset aatteet ja uskonnot ovat juuri niitä, jotka itse levittävät ajatuksia muiden ihmisryhmien yli- tai alivertaisuudesta.

Arvoisa puhemies! YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen 19 artikla kuuluu näin: ”Jokaisella on oikeus mielipiteen- ja sananvapauteen; tähän sisältyy oikeus häiritsemättä pitää mielipiteensä sekä oikeus rajoista riippumatta hankkia, vastaanottaa ja levittää tietoja kaikkien tiedotusvälineiden kautta.” Julistuksen 30 artikla sanoo: ”Mitään tässä julistuksessa ei saa tulkita niin, että valtio, ryhmä tai yksityinen henkilö voi sen perusteella katsoa oikeudekseen tehdä sellaista, mikä voisi hävittää tässä määriteltyjä oikeuksia ja vapauksia.”

Sananvapaus on yksi perusoikeuksista ja sellaisista pilareista, joille koko meidän länsimainen yhteiskunta on rakentunut. Epäoikeudenmukaisen yhteiskuntajärjestyksen ensimmäisenä tunnusmerkkinä on usein sananvapauden puuttuminen. Senkaltaisen pohjoiskoorealainen sananvapaus, jossa mitä vain voi sanoa mistä vain mutta seuraukset tulee kärsiä, on tuskin sananvapautta ollenkaan.

Edellä mainituin perustein kannatan edustaja Huhtasaaren tekemää lakialoitetta.

18.04 Ritva Elomaa ps: Arvoisa puhemies! Perussuomalaiset puolustavat sananvapautta, se on nähtävissä ja kuultavissa myös tällä hetkellä täällä istuntosalissa.

Sananvapaus on tärkeä asia demokratian toteutumisen kannalta. Ajan henki on valitettavasti kuitenkin se, ettei kaikista asioista saa keskustella avoimesti julkisuudessa, vaikka ne olisivat tärkeitäkin yhteiskunnallisia teemoja.

Keskustelun on aina oltava asialinjalla, ei siitä ole kahta sanaa. Silti kaikista ongelmista on voitava puhua. Ei voi olla vain yhtä yleisesti hyväksyttyä totuutta, jota vahvistaa vastakkaisista näkökulmaa edustavien tahojen keskustelujen poissulkeminen ilman perusteluja, jotka eivät onnu.

Pöytäkirja PTK 55/2018 vp

Pykälä ”Kiihottaminen kansanryhmää vastaan” on kyllä ihan perusteltu, sillä sen tarkoitus on kitkeä asiatonta viestintää, mikä on hyvä asia. Sananvapauden näkökulmasta pykälä on ongelmallinen, koska se jättää liikaa harkinnanvaraa oikeuslaitoksen mielivaltaiselle tulkinnalle, miten sitä milloinkin sovelletaan. Julkiseen keskusteluun osallistuvilla tahoilla tulisi aina olla mahdollisuus kohtuullisella vaivannäöllä selvittää, mitä voi puhua ja mitä ei voi. ”Kiihottaminen kansanryhmää vastaan” on pykälä, jonka käytännön soveltaminen ei aukea tavalliselle ihmiselle kovinkaan helposti.

Edustaja Huhtasaaren lakialoite on kannatettava sananvapauden ja keskustelun pelisääntöjen kirkastamisen perusteella. Esimerkiksi maahanmuuton ongelmista on voitava puhua avoimemmin, eikä sananvapautta rajoittamalla saa edesauttaa yhteiskunnallisten ongelmien lakaisemista maton alle. Ihmisillä tulee olla oikeus esittää mielipiteensä, koska sananvapaus on keskeinen perusoikeus, joka pitää turvata. — Kiitos.

18.07 Ville Tavio ps: Arvoisa puhemies! Maailman ja yhteiskuntien historiassa on tyyppilistä, että valtaeliitin vastainen oppositio pyritään hiljentämään tavalla tai toisella. Kansan hiljentämistä on tapahtunut eri ajanjaksoina eri keinoin, sivistyneesti tai vähemmän sivistyneesti. Sivistynyttä se ei kuitenkaan koskaan ole. Kansan mielipiteitä voidaan pyrkiä vaientamaan joko väkivallan uhalla, rangaistuksen uhalla, esimerkiksi vankilatuomiolla, tai sosiaalisella vaikuttamisella ja sosiaalisen vaikuttamisen keinoin, joilla vallanpitäjä voi pyrkiä ohjaamaan ihmisten valtavirtaa. Länsimaissa viime vuosina on syntynyt tämä uusi keino rajoittaa opposition sananvapautta, ja se on vihapuhe-termi. Sillä pyritään estämään keskustelua vallanpitäjille epämieluisista aiheista.

Edustaja Huhtasaaren tavoin pidän huolestuttavana myös koko EU:ssa vallitsevaa suuntaa, jossa komissio on esittänyt, että EU-rahoitus tulisi sitoa arvopohjaan. Tällöin puututaan kansallisvaltioiden demokraattisiin päätöksiin. Perussuomalaisten mielestä kansallisvaltioiden tulee olla itsenäisiä. On hyvin valitettavaa, että Sipilän istuva hallitus on kannatanut lähtökohtaisesti tätä komission esitystä. Sipilän hallitus on ilmaissut Brysseliin kannatuksensa tälle. [Olli Immonen: Ei yllätä!]

Täällä edustaja Mäkelä aiemmin kertoi jo taustaa, ja ajattelin syventää sitä nopeasti. Nimittäin kun tämä pykälä kiihottamisesta kansanryhmää vastaan laadittiin, lakivaliokunta perusteli mietinnössään, miksi tämä tiukennus haluttiin tehdä. Tämä kohta on aika lyhyt, niin päätin lukea sen täällä. Tämä on siis lakivaliokunnan mietintö numero 22 vuodelta 94:

”Hallituksen esityksessä olevalla rangaistussäännöksellä on tiukemmat soveltamisedellytykset kuin voimassa olevassa laissa. Ehdotetun säännöksen mukaan tekoa voitaisiin pitää kiihottamisena kansanryhmää vastaan vain, jos se omiaan aiheuttamaan ryhmään kohdistuvaa väkivaltaisuutta, vihamielisyyttä tai syrjintää ja mikäli tekijän tarkoituksena on ollut tällaisen seurauksen aiheuttaminen.

”Vaatimuksella teon tosiasiallisesta vaarallisuudesta halutaan sulkea rangaistusvastuun ulkopuolelle teot, jotka eivät vähäisen haitallisuutensa vuoksi edellytä rikosoikeudellista seuraamusta. Esimerkkeinä tällaisista teoista mainitaan harkitsemattomat ja leikkilliset huomautukset. Tahallisuusvaatimuksen tiukennuksella puolestaan pyritään turvaamaan normaali tiedonvälitys. Kansainvälisessä ihmisoikeuskäytännössä on jouduttu arvioimaan ilmaisunvapauden ja kansanryhmän suojaamisen välistä rajaa, ja ehdotuksessa esitetty mahdollisuus intressien välisestä ristiriidasta on todellinen.”

Mutta sitten valiokunta toteaaakin näin: ”Valiokunnan käsityksen mukaan soveltamisedellytysten tiukennukset ovat kuitenkin liian pitkälle meneviä, sillä nykyisen säännöksen

Pöytäkirja PTK 55/2018 vp

soveltamisessa ei ole ilmennyt tällaisia muutoksia puoltavia epäkohtia. Säännöksessä mainitut teot ovat sellaisenaan, ilman ehdotuksessa mainittuja seurauksia, niin haitallisia, että rikosoikeudellinen sanktiouhka on perusteltu. Viime kädessä tuomioistuinten on arvioitava, onko esimerkiksi tiedonvälityksessä tai taiteellisessa esityksessä syyllistytty rangaistavaan tekoon, ottaen huomioon erilaiset intressit ja niitä koskevat oikeusnormit.”

”Valiokunta ehdottaa sanojen ’aiheuttaakseen ryhmään kohdistuvaa väkivaltaisuutta, vihamielisyyttä tai syrjintää, ja teko on omiaan aiheuttamaan sanotunlaisen seurauksen’ poistamista. Lisäksi valiokunta ehdottaa enimmäisrangaistuksen säilyttämistä nykyisellään eli vankeutta enintään kaksi vuotta.”

Mutta tässä nähdään, millaisen virheen vuoden 94 valtiopäivät ovat tehneet, kun ovat aivan perustellusta hallituksen esityksestä poistaneet nämä tarkkarajaisemmat kriteerit.

Täällä puhuttiin perustuslaista ja sananvapaudesta, ja ne puheenvuorot olivat aivan oikeutettuja ja aivan perusteltuja. Tästä nykyisestä laista puuttuu lain tarkkarajaisuuden vaatimus. Se pykälä on siis aivan liian tulkinnanvarainen. Ja varsinkin rikoslaissa jopa korostetusti kansalaisten tulee tietää, mikä on sallittua ja mikä ei.

Näin ollen voin todeta, että aika ylpeänäkin puolustan täällä tänään sananvapautta kansanne ja kannatan tätä edustaja Huhtasaaren lakiesitystä.

18.13 Leena Meri ps: Arvoisa puhemies! Ikäväkseni huomaan, kuinka vähän täällä on muita kuin perussuomalaisia. Kokoomuksen edustaja Heinonen on täällä. Ja se on mukavaa, että täällä on muitakin. Viime vuosina me olemme hyvin paljon puhuneet sananvapauden rajoista, siitä, mikä on vihapuhetta, ja siitä, mikä on kivapuhetta, ja nyt kun meillä olisi ollut mahdollisuus siitä keskustella näin yhdessä tässä, eikä aina sitten kinastella tuolla lehden sivuilla pelkästään, niin harmillisesti nyt täällä kukaan ei ole paikalla — ei edes paheksuudessa meitä, kuten yleensä, sekin olisi ollut jo ihan hyvä.

Tässä tuotiin esille hyviä mielipiteitä, enkä lähde niitä kaikkia toistamaan. Edustaja Huhtasaari hyvin rohkeasti on tuonut tämän esityksen. Varmasti tästä tulee keskustelua ja lähdetään siitä liikkeelle, haluavatko edustaja Huhtasaari ja perussuomalaiset nyt poistaa sen, ettei ihmisille saa sanoa aivan mitä tahansa. [Timo Heinonen: Näköjään!] — Ja siitähän ei ole kysymys, edustaja Heinonen. Jos tutustutte tähän lakiehdotukseen, ilmeisesti ette ole tutustunut, kun heti huudahditte sieltä, niin tässähän jää rangaistavaksi edelleen se, jos jotakin ryhmää uhataan rikollisella teolla tai yllytetään sellaiseen.

Lisäsihän rikoslakiin jää edelleen voimaan yksittäisten ihmisten kunnianloukkaus, laiton uhkaus ja tämäntyyppiset asiat. Tästä poistetaan juuri tämä ongelmatiikka siitä, että ihmiset eivät voi tietää enää, mikä saattaa hänet rikosoikeudelliseen vastuuseen ja mikä ei. Perustuslaissakin on — yksi meidän perustuslain kulmakivistä — rikosoikeudellinen lailisuusperiaate. Rikokseen saa syylliseksi tuomita vain semmoisesta teosta, joka on laissa säädetty rangaistavaksi, ja — tässä edustaja Tavio puhui tarkkarajaisuudesta — sen täytyy olla myös ennakoitava.

Itse istun perustuslakivaliokunnassa, ja me hieromme siellä hyvinkin usein aivan yhtäkin sanaa, ja en minä ainakaan — itsekin juristina ja tuomioistuimessakin istuneena — tästä nyt ihan selkeätä kuvaa saa, niin kuin olemme oikeuskäytännöissä voineet havaita, että mikä on se rikosoikeudellisen vastuun raja milloinkin ja mikä ei.

Edustaja Immonen perussuomalaisista otti minusta hyvin tämän esille, että pitää aina jotenkin konkreettisesti pystyä havaitsemaan eli jos ei ole nopeusrajoituksia tiellä ja pitää arvailla, mikähän se nopeusrajoitus voisi olla, ja pitää katsella vähän maisemia, että kuinkas

Pöytäkirja PTK 55/2018 vp

paljon täällä on ihmisiä ja taloja, niin lopputuloshan on se, että jos ei sitä tiedä, niin tekee niin, että lopettaa koko autolla ajamisen — kun ei voi olla ihan varma, niin parempi, kun minä kävelen jatkossa. Tässä on tarkoitus juuri se, että rangaistavaksi jää nimenomaan esimerkiksi väkivaltaan yllyttäminen.

Mutta jos katsoo esimerkiksi rikoslakia otsikkotasolla — jos katsotte, missä mikäkin on — niin tämä kiihottaminen kansanryhmää vastaan on luvussa ”Sotarikoksista ja rikoksista ihmisyyttä vastaan”. Jos minulle puhutaan sotarikoksista, minä ymmärrän sen niin, että on tehty jotain sellaista kuin että kymmeniätuhansia ihmisiä on ehkä tapettu, joukkoteloitettu. Ja sama on tässä rikoksissa ihmisyyttä vastaan. Nämähän ovat aivan järkyttäviä, mitä on vuosien varrella nähty kansainvälisesti. Ja tämä on tämmöisen pykälän alla. Ja sitten kun joku hyvinkin mielivaltaisesti tuolla on tuomittu, niin hän on lähes sotarikollinen. Voidaan miettiä sitten, onko tämä ollenkaan oikeasuhtaista. Sitten taas toisaalta, jos minä loukkaan yksittäistä henkilöä, jonka nimen minä mainitsen valheellisella tiedolla, niin se on sitten luvussa ”Yksityisyyden, rauhan ja kunnian loukkaamisesta”, ja minä kuitenkin nimeltä mainitsen jonkun ihmisen, joka voi joutua vaikka koko Suomen valtakunnan haukuttavaksi julkisessa mediassa, jos sattuu semmoisessa asemassa olemaan. Että ei tämä ole ollenkaan oikeasuhtaista. Ja nimenomaan minusta on äärimmäisen tärkeätä, että jokaisen täytyy voida tietää, onko hänen tekonsa sallittu vai kielletty, eikä niin, että hän joutuu sen koneiston kohteeksi, jossa se asia lähestulkoon arvotaan mielivaltaisesti.

Elikkä kannatan edustaja Huhtasaaren tekemää lakialoitetta.

18.17 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on siis perussuomalaisten edustaja Huhtasaaren laatima lakialoite, jonka toteutuessa selkeytettäisiin sananvapautta koskevaa ja sitä rajoittavaa sääntelyä. Kuten edustaja Immonen täällä edellä puheenvuorossaan totesi, kuuluvat toimiva demokratia ja sananvapaus vahvasti yhteen. Tähän näkemykseen meidän perussuomalaisten on helppo yhtyä. Pian nähdään, miten esimerkiksi kokoomuksen edustaja Heinonen tähän asiaan suhtautuu. Hänellä on puheenvuorovaraus seuraavana.

Arvoisa puhemies! Rikoslain tämänhetkinen määritelmä kiihottamisesta kansanryhmää vastaan on aiheuttanut toisinaan tuomioistuimissa tulkintoja, joissa vähäinensikin arvostelu erilaisia ihmisryhmiä kohtaan on voitu katsoa rikoslain tarkoittamaksi kansanryhmää vastaan kiihottamiseksi, vaikka kritisoijan alkuperäinen tarkoitus on mitä ilmeisimmin ollut vain nostaa havaitsemiansa yhteiskunnallisia epäkohtia julkiseen keskusteluun. Näin on käynyt muun muassa tilanteissa, joissa on otettu kantaa esimerkiksi terroritekoihin tai seksuaali- ja väkivaltarikollisuuteen ja vaadittu tekojen juurisyihin puuttumista ja niiden ennaltaehkäisyä. Ongelmia on aiheuttanut varsinkin se, etteivät kiihottamisesta kansanryhmää vastaan tuomion saaneet läheskään kaikissa tapauksissa ole millään voineet ennakoida lain tämänhetkisestä sisällöstä tai sen perusteluista syyllistyvänsä rikokseen.

Arvoisa puhemies! Kyseessä on varsinkin periaatteellisesta mutta myös käytännön näkökulmasta hyvin suuri ongelma länsimaisessa oikeusvaltioperiaatteessa, ja siksi rikoslaki kaipaa ehdottomasti tämän kohdan osalta selkeyttämistä ja täsmentämistä. Muussa tapauksessa lainsäädännön erittäin tulkinnanvarainen nykytila voi johtaa tarpeettomaan itsensensuuriin, mikä on omiaan hidastamaan tai estämään yhteiskunnallisten epäkohtien korjaamista. Voimme joutua jopa palaamaan ajassa taaksepäin aina vuoteen 1984.

Edustaja Huhtasaaren lakialoitteessa tehty ehdotus uudeksi pykälämuotoiluksi on siksi-kin perusteltu, että jopa tilastollisten tosiasioiden esittäminen voidaan pahimmassa tapauksessa katsoa rikoslain alaiseksi rangaistavaksi teoksi, ellei rikoslakia tältä osin pikaisesti

Pöytäkirja PTK 55/2018 vp

täsmennetä. Rikoslakia onkin syytä muuttaa siten, että tekijän tarkoituksen rikollisella teolla uhkaamisesta tai siihen yllyttämisestä on käytävä selvästi ilmi hänen käyttämästään ilmaisusta, ennen kuin hänet voidaan tuomita kiihottamisesta kansanryhmää vastaan. Tämä on myös edustaja Huhtasaaren laatiman, hyvin kannatettavan lakialoitteen olennainen sisältö.

Kannatan siis tätä edustaja Huhtasaaren tekemää lakialoitetta.

18.21 Laura Huhtasaari ps: Arvoisa puhemies! Minä haluan kiittää näistä loistavista puheenvuoroista, mitä perussuomalaiset täällä ovat käyttäneet.

Siis sananvapauden rajoittaminen ja totalitarismi kulkevat aina käsi kädessä. Suomen ja muun Länsi-Euroopan yhteiskuntapoliittiset ongelmat ja muut ongelmat eivät johdu liian vapaasta puheesta vaan harjoitetusta politiikasta ja niistä virheistä, joista kansalaiset tulevat oikeutetusti jopa vihaisiksi.

Tämä oikea syy tähän sananvapauden rajoittamiseen ei ole se, että halutaan estää vihapuhetta tai Venäjän informaatiovaikuttamista tai jotain muuta, vaan oikea syy on se, että ei ole argumentteja. Kun perussuomalaisten esittämiin näkemyksiin, epäkohtiin, ei löydy päteviä argumentteja, niin sitten otetaan tämmöinen vaihtoehtoinen keino, että ruvetaan rajoittamaan sitä puhetta niin, että ”meidän pitää saada vapautua teidän puheistanne, me emme halua kuulla sitä”, koska vallanpitäjät eivät koskaan ole pitäneet sananvapaudesta, koska silloin he joutuvat vastuuseen. He joutuvat vastaamaan, ja kansa huomaa, että heidän argumenttinsa eivät kestä päivänvaloa verrattuna esimerkiksi perussuomalaisten argumentteihin ja muihin kansallismielisten argumentteihin Euroopassa.

Siis Yhdysvalloissahan ei ole tällaista vihapuhelainsäädäntöä, mitä Eurooppa on itesensuurin vuoksi kehittänyt. Yhdysvalloissa on edelleen sananvapaus toisella tasolla kuin meillä Euroopassa. Euroopassa ei tämä edes riitä, vaan kuten aikaisemmassa puheessani toin esille, sitä ollaan koko ajan rajoittamassa lisää. Oikeusvaltioperiaate sijaitsee ilmeisesti Brysselissä tai Strasbourgissa tai jossakin, josta sitten sanellaan, millaisia lakeja jäsenvaltioiden tulee säätää. Esimerkiksi, jos emme ole tarpeeksi kiristäneet vihapuhelainsäädäntöä, he voivat pidättää meidän omat rahamme. Tähän he pyrkivät. Kenellä on rahat, sillä on valta, ja lainsäädännöllä suitsitaan ihmisen oikeutta ilmaista mielipidettään.

Käykö edustaja Heinosen, että meillä olisi samanlainen lainsäädäntö sananvapauden suhteen kuin Yhdysvalloissa? Huomaan, että edustaja Heinosen puheenvuoro on seuraavana, joten kysyn, sopiiko teille, että meillä olisi samanlainen sananvapauslainsäädäntö kuin Yhdysvalloissa, ja kysyn, ettekö te ole huolissanne ollenkaan siitä, että esimerkiksi uskonnot Suomessa eivät ole yhdenvertaisella tasolla. Minkä takia Jeesusta saa pilkata mutta Muhammedia ei? Minkä takia islam nauttii erityistä lainsuojaa mutta kristinusko ei? Kaikki oikeusvaltio oikeasti lähtee yhdenvertaisuudesta. Näihin kysymyksiin ihan mielelläni haluaisin kuulla vastauksen.

18.24 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Itse kannatan sananvapautta, ja mielipiteitä ei pidä suitsia. Mielestäni Suomessa toimitaan juuri tällä tavalla. Meillä on laaja sananvapaus ja mielipiteenvapaus, eikä Suomessa oppositiota tai kansaa yritetä hiljentää eikä vaientaa minkään lainsäädännön kautta. Näin Suomessa ei toimita.

Tämän lakialoitteen jälkeen, jota perussuomalaiset esittävät, panettelu ja solvaaminen sallittaisiin. Itse en kannata sitä, sillä tässä nykyisessä lainsäädännössä todetaan mielestäni ihan hyvin, että ”asettaa yleisön saataville tai muutoin yleisön keskuuteen levittää tai pitää

yleisön saatavilla tiedon, mielipiteen tai muun viestin, jossa uhataan, panetellaan tai solvataan jotakin ryhmää rodun, ihonvärin, syntyperän, kansallisen tai etnisen alkuperän, uskonnon tai vakaumuksen, seksuaalisen suuntautumisen tai vammaisuuden perusteella taikka niihin rinnastettavalla muulla perusteella”. Itse olen sitä mieltä, että ei näillä perusteilla pidä ketään uhata, ei panetella eikä solvata.

En kannata tämän tyyppistä lakialoitetta, joka muuttaisi tätä aivan toimivaa käytäntöä, mikä on tällä hetkellä käytössä, eikä tämä nykyinen voimassa oleva lainsäädäntö myöskään ota kantaa siihen, mistä uskonnosta on kyse, vaan uskonto ja vakaumus, kaikki, ovat tässä samalla viivalla. Mielestäni meillä on hyvä ja toimiva lainsäädäntö ja jokaisella oikeus ilmaista mielipiteensä. Meillä on toimiva sananvapaus, mutta hyvät tavat kuuluvat myös sivistykseen, niin sydämen sivistykseen kuin muuhunkin, ja siihen ei kuulu uhkaaminen, mutta ei myöskään panettelu taikka solvaaminen, joita perussuomalaiset esittävät laista poistettaviksi.

18.26 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Edustaja Heinospellesanoisin tiedoksi, että se, mikä on hyvä tapa, on aivan eri asia kuin se, mikä on rikoslain nojalla rangaistavaa — mitä kohtaan käytetään yhteiskunnan väkivaltamonopolia ja mitä kohtaan sitä yhteiskunnan väkivaltamonopolia ei käytetä, se on aivan eri asia kuin hyvä tapa. Edustaja Heinosen olisi kannattanut olla täällä kuuntelemassa tämä koko keskustelu [Timo Heinonen: Ei pystynyt!] eikä tulla tänne kesken kaiken esittämään keskeneräisiä mielipiteitä. Täällä käytiin juuri läpi ne epäkohdat, jotka liittyvät tähän panettelun ja solvaamisen käsitteeseen sekä myös siihen, minkä takia tällä hetkellä Suomen lainsäädäntö ei soveltamisen tasolla käytännössä kohtelee samanarvoisesti kaikkia ryhmiä ja uskontokuntia.

Vielä muutama huomio muuhun keskusteluun.

Edustaja Tavion tarkennus lainsäädäntöprosessista vuodelta 94 oli mielenkiintoinen. Sen perusteella on valitettavan selvää, että epäilykseni lainsäädännön tahallisuudesta oli perusteltu. Valiokunta todella tarkoitti säätää tämän nykyisen muotopuolen lain. Tässä tullaan siihen, mistä puhuin eilen, kun keskusteltiin seksuaalirikosten liian alhaisista tuomioista. Silloin esitin epäilyksen siitä, että yhteiskuntaamme on viime vuosikymmenet jäytännyt punavihreä mädätys, jolla oikeuslaitos on vieraannut kansan oikeustajusta. Juuri tässä on konkreettinen esimerkki siitä punavihreästä mädätyksestä, jolla tämä asia on saatu aikaan.

Edustaja Meri toi ansiokkaasti esiin epäsuhtan näiden rikosten luvuissa ja otsikoissa, niiden nimikkeiden tosiasiallisen sisällön kanssa. On lainsäädännön irvikuva, että rumat puheet Facebookissa ovat sotarikoksia tai rikoksia ihmisyyttä vastaan. Me kaikki ymmärrämme, että tässä ei ole mitään järkeä. Tehdään siis tämä muutos.

18.28 Laura Huhtasaari ps: Arvoisa puhemies! Perussuomalaiset, niin kuin puheessani otin esille, suhtautuvat ilmaisunvapauden kaventamiseen aina erityisellä varovaisuudella, koska ilman sananvapautta meillä ei oikeasti ole demokratiaa.

Mutta sellainen viestintä, jolla uhataan ihmisyyksilön terveyttä tai vapautta tai panetellaan tavalla, joka täyttää kunnianloukkauksen tunnusmerkit — edustaja Heinonen, panetellaan tai solvataan tavalla, joka täyttää kunnianloukkauksen tunnusmerkit: me haluamme pitää tämän pykälän laissa. Me haluamme poistaa vain tämän mielivaltaisen pykälän, joka ei todellakaan, jos katsomme tuomioita, mitä on annettu, täytä yhdenvertaisuusperiaatetta. Tiedät kyllä, kuinka paljon esimerkiksi minua on pilkattu omasta vakaumuksestani, ja niin

Pöytäkirja PTK 55/2018 vp

pitääkin saada arvostella ihmisten ideologiaa, vakaumusta, mutta pitäisi sitten saada arvostella myös islaminuskoisen eikä vain Huhtasaaren, joka on kristitty.

Ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan sananvapaus on demokraattisen yhteiskunnan keskeinen perusta. Ilman sananvapautta me emme kehity. Ilman sananvapautta meillä ei ole muitakaan vapauksia ja niitä voidaan pala palalta meiltä viedä pois. Sen takia sen puolustaminen on vapaassa yhteiskunnassa kaikkein tärkein asia.

Ihmisoikeussopimuksen 10 artiklan mukaan sanotaan, että sananvapaus ei koske pelkäämään semmoisia tietoja ja ajatuksia, joihin, edustaja Heinonen, suhtaudutaan myönteisesti tai joita pidetään vaarattomina tai yhdentekevinä vaan myös sellaisia, jotka loukkaavat, järkyttävät ja häiritsevät. Sananvapaus ei tarkoita kivapuhetta, sananvapaus tarkoittaa ilmaisun ja mielipiteen vapautta. Me haluamme järkeistää tämän pykälän, ja, kuten sanoin, Yhdysvalloissa ei ole tällaista pykälää. [Timo Heinonen: Olemme Suomessa!] Siellä sananvapaus on oikeasti... — Ei ole tällaista pykälää, mitä meillä Euroopassa on vihapuhe-lainsäädäntöä. Siellä on laitton uhkaus, siellä on kunnianloukkaus, siellä on väkivaltaan yllyttäminen, mutta tämmöistä niin sanottua tulkinnanvaraista ikävää mielipidettä asioista, joista konsensuspuolueet eivät halua puhuttavan, siellä ei ole.

18.30 Olli Immonen ps: Arvoisa puhemies! Kiitoksia hyvästä keskustelusta kaikille.

Haluaisin esittää edustaja Heinoselle muutaman kysymyksen: Mikä on siis mielestänne panettelevaa ja solvaavaa puhetta? Missä menee raja solvaavan ja ei-solvaavan, panettelevan ja ei-panettelevan puheen välillä? Minä en pysty tätä rajaa ainakaan itse määrittelemään. Täytyy muistaa myös se, että jos joku tällaisista puheista loukkaantuu, se on aina subjektiivinen kokemus. Joku voi loukkaantua, joku taas ei loukkaannu. Toinen kysymys on sitten se, missä mielestänne menee sallitun ja ei-sallitun puheen raja. Minä luulen, että kukaan tässä salissa ei pysty sitä rajaa osoittamaan. Miten tavan kansalainen pystyy tietämään, mitä saa sanoa, mitä ei saa sanoa? Ei meillä voi olla tällaista lainsäädäntöä, joka jättää asian näin tulkinnanvaraiseksi. — Kiitos.

18.32 Ville Tavio ps: Arvoisa puhemies! On tosi hienoa, että edustaja Heinonen on täällä puolustamassa nykykokoomuksen linjaa. [Naurua] Korostan kuitenkin, että tähän ei ole ollut kokoomuksen linja silloin kun tämä laki säädettiin, tai ei ainakaan mitenkään kovin selkeästi. Vuonna 94, kun tämä nykyinen laki säädettiin, kokoomuksella oli toiseksi suurimman hallituspuolueen asema, sillä oli kuusi ministerinsalkkuakin silloin. Siitä sitten ollaan tultu tosiaan aika pitkälle. Olisi hauska tietää se tausta, mikä tosiaan johti siihen, että silloinen keskusta-kokoomushallitus yhtäkkiä myöntyi punaopposition voimille ja muutti tätä pykälämuotoilua. Mutta ainakin vuonna 2013 oli kokoomuksessakin vielä jonkun verran järkeä ja päättelykykyä, sillä silloin kun kansanedustaja Susanna Koski oli Kokoomusnuorten puheenjohtaja, he esittivät tämän pykälän poistoa. Eli sinänsä varmasti on vielä kokoomuskonservatiivejakin, jotka tätä asiaa pohtivat, ja sen takia tätä keskustelua kyllä tarvitaan. Ja vaikka nyt täällä on paikalla vain edustaja Heinonen puoltamassa tätä nykykokoomuksen linjaa, toivoisin kyllä, että tämä keskustelu jatkuisi.

18.33 Laura Huhtasaari ps: Arvoisa puhemies! Nyt on tärkeää, että tämä tulee kansalaisille kerralla selväksi, että se on perussuomalaiset vastaan muut. Se on monessa asiassa näin. Perussuomalaiset ainoana puolustaa Suomen itsemääräämisoikeutta, suoraa demokratiaa, kansan kuuntelua, sananvapautta, vapautta, itsenäisten valtioiden Eurooppaa.

Pöytäkirja PTK 55/2018 vp

Muut puolueet ovat jo alistuneet EU:n federalismille ja ovat sitten sitä mieltä, mitä EU päättää. He kysyvät EU:lta, mitä mieltä meidän pitää olla. He ovat innoissaan antamassa lisää rahaa EU:lle ja sanovat vain, että eurokin on fantastista. On erittäin surullista, että kokoomuspuolue — koti, uskonto ja isänmaa — mitä minäkin nuorempana arvostin, on tässä jamassa tai ylipäättään kaikki muut eduskuntapuolueet täällä ovat tässä jamassa. Minun isovanhempani eivät puolustaneet Suomen itsenäisyyttä ja vapautta sen takia, että me tulevat sukupolvet sitten täällä viduviduvei antaisimme tämän vapauden, päätösvallan ja kaiken pois. Mutta perussuomalaiset eivät luovuta. Perussuomalaiset aikovat jatkossakin puolustaa isänmaataan, vapautta ja sananvapautta.

Meidän politiikan suunnittelijamme Riikka Purra kirjoitti Twitterissä, kun kokoomus ja demarit ovat nyt sitten ilmoittaneet, että he eivät ota perussuomalaisia mukaan kiihdyttämään maahanmuuttoa, vaihtamaan väestöä ja kumartamaan Brysseliä, ja se aika selkeästi kertoi, mitä kokoomus ja demarit ajavat. Meillä on tosiaan kaksipuoluejärjestelmä Suomessa, perussuomalaiset vastaan muut.

Mutta minä uskon, että järki voittaa lopussa. Sen on pakko voittaa. Perussuomalaiset tuovat isänmaallisen tuulen myös Suomeen. Onneksi se on Euroopassa jo lähtenyt. Sitä ennen tapahtuu vielä paljon kurjuutta, koska muutos ei tapahdu yhtäkkiä, mutta me tuomme tämän uuden normaalin, mikä tarkoittaa sananvapautta.

18.35 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Jäin miettimään, mitenköhän olen onnistunut kirjoittamaan elämäni aikana satoja mielipidekirjoituksia, olen onnistunut kirjoittamaan tuhansia Twitter-viestejä, onnistunut kirjoittamaan tuhansia sosiaalisen median päivityksiä, osallistumaan tuhansia kertoja mielipidekeskusteluihin, olen asioista eri mieltä, olen joskus toisten kanssa samaa mieltä, ja niin pois päin — enkä ole törmännyt kertaakaan siihen ongelmaan, että en olisi pystynyt mielipidettäni tässä maassa kertomaan. Ja olen muuten pitänyt myös tuhansia puheita, mielipidepuheita, joissa olen saanut vapaassa Suomessa kertoa vapaasti oman mielipiteeni asioista. Ei minua ole kertaakaan vielä tultu syyttämään rikoslain 11 luvun 10 §:n mukaan kiihottamisesta kansanryhmää vastaan, kun minun ei ole tarvinnut uhata ketään, minun ei ole tarvinnut panetella ketään, minun ei ole tarvinnut solvata ketään — ei minkään syyn takia, mutta ei myöskään rodun, ihonvärin, syntyperän, kansallisen tai etnisen alkuperän, ei uskonnon tai vakaumuksen, ei seksuaalisen suuntautumisen tai vammaisuuden perusteella. Olen pystynyt myös näistä asioista keskustelemaan asiallisesti, niin kuin suomalainen sananvapaus meille jokaiselle mahdollisuuden antaa. Meillä on hieno, toimiva sananvapaus, jota kaikki saavat käyttää.

18.37 Laura Huhtasaari ps: Arvoisa puhemies! Tämä kiihottaminen kansanryhmää vastaan -pykälä on tarkoituksella niin tulkinnanvarainen, että sitten, kun syyllinen on löydetty, syykin saadaan aikaiseksi. Facebookissa jatkuvasti bannataan, ja kuten jo otin esille, jotkut EU-maat, kuten Saksa ja Ranska, ovat kiristäneet näitä sosiaalisia medioita säättämällä lakeja, että niille tulee ankaria uhkasakkoja, mikäli siellä ollaan väärää mieltä. Jos edustaja Heinonen on aina oikeaa mieltä, niin eihän sananvapauden rajoittaminen vielä sinua koske. [Timo Heinonen: Ei! En niin sanonut!]

Esimerkiksi meidän Perussuomalaisten Nuorten puheenjohtaja, Samuli Voutila, kirjoitti Facebookiin, että mies ei voi synnyttää. Oli se nyt totta tai ei, niin ei siitä pidä tulla bannia, ei siitä pidä kenenkään mielipidettä rajoittaa, [Timo Heinonen: Tuomittiinko hänet?] koska ennen muinoin sananvapaus tarkoitti myös sitä, että sinä sait olla väärässä, ja mei-

Pöytäkirja PTK 55/2018 vp

dän pitää jatkossakin saada olla väärässä. Kuten sanoin, Saksassa, edustaja Heinonen, on jo laadittu sellainen laki, joka määrää uhkasakot sosiaalisen median alustoille, jos ne eivät poista sieltä vääriä mielipiteitä. Tämä on jo johtanut esimerkiksi siihen, että parodiatilejä on poistettu. Ja niin kuin sanoin, on ihan hienoa, että edustaja Heinonen ei halua loukata tai järkyttää, mutta ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan sananvapaus tarkoittaa myös sellaisia asioita, jotka loukkaavat, järkyttävät ja häiritsevät. Meillä sananvapauteen ei kuulu vain kiva puhe, muuten meillä ei ole sananvapautta.

18.39 Ville Tavio ps: Arvoisa puhemies! Olen siinä mielessä edustaja Heinosen äskeisen puheenvuoron kanssa hyvinkin samaa mieltä, että itsekkin olen pystynyt kirjoittamaan mielipidekirjoituksia, kirjoittamaan somessa eikä minulle ole siitä koitunut tällaista seuraamusta. Mutta, edustaja Heinonen, kun tekin olette aktiivisesti tuolla kentällä ja Twitterissä ja somessa ja seuraatte sitä ajankuvaa ja maailmaa siellä, niin tämä vihapuhe-termi on tullut teille varmaan hyvin tutuksi. Se vihapuhe-termi kuitenkin liittyy ja juontuu hyvin läheisesti tällaiseen kriminalisointiin kuin kiihottaminen kansanryhmää vastaan. Koska sitä vihapuhetta ei ole kriminalisoitu — oletettavasti tekään ette ole siitä mitään aloitetta täällä tekemässä, ja teidän, Sipilän hallitus ei ole tehnyt siitä mitään rikoslakikriminalisointia — tällaiset tilanteet ovat johtaneet siihen, että hyvin pitkälti ollaan tämän kyseisen kiihottaminen kansanryhmää vastaan -pykälän varassa. Ja kuitenkin tuota vihapuhesensuuria on alettu harjoittaa koko ajan vain tiukemmin, mikä on näkynyt nimenomaan siinä, että Facebookissa ihmisiä bannataan, koska he kirjoittavat väärällä tavalla. Eikä heidän mielipiteensä siellä välttämättä ole mitenkään väärä, se voi olla hyvin karu, karski tai työkeä, loukkaava, mutta sananvapauteen kuuluu se, että kun debatoidaan, kun kerrotaan omia mielipiteitä, niin siihen kuuluu se mahdollisuus, että siinä voi loukkaantua toden teolla. Täällä eduskunnassakin keskusteluissa aina välillä joku loukkaantuu, ja ei sille mitään voi, ja se on ihan normaalia se.

Ongelma tässä kiihottamisessa kansanryhmää vastaan on juuri se, kun se ei ole tarkkarajainen. Silloin jos joku rikoslaki, joka liittyy sananvapauteen, jossa on sananvapauden rajoitus, ei ole tarkkarajainen, niin vaikka te, edustaja Heinonen, olette tähän asti voinut käydä tuota keskustelua ilman, että olette tullut siitä tuomiolle, niin tällaisen lain olemassaolo valitettavasti mahdollistaa sen, että seuraavaksi voi käydä niin, että te olettekin se, joka joutuu tuomiolle, että te olette seuraava. [Timo Heinosen välihuuto] Totta kai te olette seuraava, jos sellainen laki säädetään, että se on tulkinnanvarainen ja se on aivan ajan hengessä kiinni, miten sitä rikoslakia tulkitaan, kun me emme täällä oikeasti, oikeusoppineetkaan, tiedä, miten sitä tulkitaan. On keissejä, jotka muuttuvat hovioikeudesta korkeimpaan oikeuteen. Se on kansalaiselle kohtuuttoman vaikeaa, kun he eivät tiedä, missä ne lain rajat ovat. Vaikka se aina tulee sieltä, ihan niin kuin normaalissa herjaamislainsäädännössäkin ennen vanhaan. Mutta kun tämän lain rajaa on vaikea nähdä ja se liikkuu nyt niin ajassa, niin muistakaa nyt se, että te olette ehkä seuraava.

18.42 Olli Immonen ps: Arvoisa puhemies! On tietysti äärimmäisen hienoa, että edustaja Heinonen ei ole koskaan joutunut tällaisen sensuurin kohteeksi. Sehän kertoo siitä, että te olette ollut selvästikin oikeaa mieltä asioista. [Timo Heinonen: Mikä on sensuuria?] Mutta kaikilla tietenkään tämä tilanne ei ole sama.

Kaikki kansalaiset eivät ole poliitikkoja, jotka ovat näiden puolueiden broileritehtailla opetelleet tämän nykyisen poliittisesti korrektin jargonin. Ei tavan kansalainen pysty teke-

Pöytäkirja PTK 55/2018 vp

mään sitä arviota, että mitä saa sanoa, mitä ei saa sanoa, missä kulkee sallitun ja ei-sallitun puheen raja. Siitä voisi vielä yhdeksi esimerkiksi nostaa perussuomalaisten nykyisen puheenjohtajan. Hänhän sai tuomioita sananvapausrikoksista, kun hän lausui julkisesti tosiasiota. Tämä on aivan käsittämätön tilanne Suomessa tällä hetkellä, ja tämä on vain yksi esimerkki siitä, että tällainen lainsäädäntö pitää saada kuntoon. Kyllä totuus pitää pystyä sanomaan ääneen, sanoipa sen sitten poliittisesti korrektisti tai vähän provosoiden, mutta totuus pitää aina saada sanoa ääneen. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Arvoiset edustajat! Se, mistä tehtaasta itse kukin meistä on tänne tullut, on minusta kansan valinta, eikä ole kovin korrektia tässä salissa käydä arvioimaan tai kyseenalaistamaan sitä, mikä on se henkilön tausta, josta hänet tänne valintaan. Meillä jokaisella on oma taustamme, mistä meidät on tänne valittu. Älköön se olko kenenkään yksittäisen edustajan kyseenalaistamisen aihe. — Edustaja Heinonen, teillä on puheenvuoro.

18.44 Timo Heinonen kok: Arvoisa puhemies! Itse olen yrittänyt tässä puolustaa suomalaista sananvapautta ja mielipiteenvapautta. Jos bannilla tarkoitetaan sitä, että esimerkiksi sosiaalisessa mediassa joku estää toisen, niin en kyllä löydä minkäänlaista yhteyttä siihen enkä sitä ole kyllä millään tavalla ymmärtänyt, että silloin olisi rikkonut rikoslain 11 luvun 10 §:ää.

Varmasti jokainen toimii tällaisissa kanavissa haluamallaan tavalla, mutta ei minulla ole kyllä, edustaja Tavio, vaaraa. Voin joutua oikeuteen, te voitte tehdä minusta esimerkiksi rikosilmoituksen, minun mielipidekirjoituksestani, mutta olen varma, että minua ei tulla tuomitsemaan tämän lainsäädännön pohjalta kirjoituksistani, sillä en tule koskaan uhkaamaan, panettelemaan, en solvaamaan mitään ryhmää rodun, ihonvärin, syntyperän, kansallisen tai etnisen alkuperän, uskonnon tai vakaumuksen, seksuaalisen suuntautumisen tai vammaisuuden perusteella. Ei minulla ole pelkoa, niin kuin ei valtaosalla suomalaisistaakaan, sillä he tietävät, miten asiallisesti käyttäydytään, miten näistäkin asioista voi olla eri mieltä, voi kirjoittaa ja kuitenkin olla uhkaamatta, panettelematta tai solvaamatta.

18.46 Ville Tavio ps: Arvoisa puhemies! Niin, siinä uskossa on hyvä elää, että tuollainen epätarkka kriminalisointi, mikä rajoittaa sananvapautta, ei minuun osuisi, tai kehenkään meistä, kunnes sitten niin käy.

Tuo täällä jo esiin nostettu nykyisen perussuomalaisten puheenjohtaja Halla-ahon aikaan saama tuomio oli niin rajatapauksen kaltainen mielestäni, että sitä on yhä tänä päivänäkin hankala ymmärtää, millä tavalla tuossa Halla-ahon blogitekstissä sitten solvattiin laittomalla tavalla. Eli käytännössä kaikkien, jotka tätä asiaa, tätä pykälää ja tätä ajatusta, pohtivat tässä, on syytä kyllä käydä läpi tarkkaan tuo Halla-ahon tapaus.

Ongelmallisena tässä kiihottamisessa kansanryhmää vastaan pidän osaltaan myös sitä, että vaikka kannatan tietyntäsoisia vähemmistön suojakeinoja, niin tämä kansanryhmä, joka tässä mainitaan, käytännössä on aina se vähemmistöryhmä. Näin on käytännössä ollut. Oikeuskäytännön mukaankaan tässä ei ole annettu suomalaisten kansanryhmälle tätä oikeutta.

Mutta perussuomalaiset ovat usein nostaneet esiin sen, että me olemme hyvin pieni vähemmistökansa maapallolla, vain 5—6 miljoonan ihmisen pieni kansa, kun sen sijaan vaikka Irakissa yksistään on, sanotaan, satoja miljoonia ihmisiä, kansalaisia, ja tämä epä-

Pöytäkirja PTK 55/2018 vp

suhta on ilmeinen siinä, että tämä on pykälä ja kriminalisointi, joka suojaa kuitenkin sitten taas täällä vaikkapa irakilaisia, mutta tämä pykälä ei suojaa suomalaisia, ja siinä mielessä tässä on mielestäni myös suuri epäsuhta.

18.48 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Vielä kommentti tähän keskusteluun, jota nyt on käyty sosiaalisen median itserajoituksista ja sisäisestä sensuurista.

Eli tämä keskusteluhan on nyt hieman laajentunut siitä, mikä on tämän lakialoitteen ulottuvuus, eli eihän näissä sosiaalisen median jakamissa kielloissa eri käyttäjätileille ole kysymys rikosoikeudellisesta vastuusta tai kiihottamisesta kansanryhmää vastaan, vaan siitä, että sosiaalinen media sensuroi itseään näiden uhkasakkojen ja vihapuhesanktioiden pelossa.

Tällainen lainsäädäntö on tällä hetkellä olemassa ulkomailla. Sitä Suomessa ei varsinaisesti ole olemassa, mutta esimerkiksi tasavallan presidentti on jossain vaiheessa muistini mukaan väläyttänyt, että tällaista voitaisiin harkita Suomeenkin, eli ei sen uhka meillä suinkaan pois ole.

Kyse on kuitenkin laajemmasta viitekehyksestä tällä hetkellä ja siitä, mitä Euroopassa tapahtuu, mutta me tiedämme sen, että ne ilmiöt, mitä Euroopassa on, tulevat ennemmin tai myöhemmin todennäköisesti myöskin Suomeen, eli tällaisestakin lainsäädännöstä varmaan täällä käydään keskustelemaan. Mutta se ei ole tämän lakialoitteen keskeinen pointti mielestäni.

Taas sitten tämä mainittu Halla-ahon blogiteksti: oman näkemykseni mukaan siinä tuomiossa oli enemmänkin kysymys syyttäjäviranomaisen näpäytyksestä poliittikkoa kohtaan, kun kyseistä syyttäjäviranomaista haastettiin älyllisellä tasolla.

18.50 Laura Huhtasaari ps: Arvoisa puhemies! Kuten tästä keskustelusta tulee esille, oikeasti ei edustaja Heinonen halua ymmärtää, mistä tässä on kysymys. Tämä on ihan oikeasti päivänselvä asia. Tätä tulkinnanvaraisuutta tullaan käyttämään poliittisena lyömäaseena ja poliittisia vastustajia kohtaan, jotta heitä saadaan vaiennettua ja heistä tehtyä niin sanottuja rikollisia. Lehdissä usein on myös juttua siitä, että on joku tietty porukka, jolla on paljon rikoksia. Sitten kun katsoo, mikä se rikos on, niin siellä ovat sormet olleet taas näppäimistöillä, on kirjoitettu ikäviä juttuja, ja niistä epäillään kiihottamisesta yhtä sun toista kohtaan.

Mutta tämä hurskastelu saisi pikkuhiljaa loppua. Edustaja Heinonen korosti, että hän ei panettele eikä solvaa eikä ilmeisesti syrji eikä eristäkään esimerkiksi poliittisen mielipiteen takia. Perussuomalaiset on Suomessa. Meitä panetellaan koko ajan, meitä solvataan koko ajan. Meitä halutaan eristää, meitä halutaan syrjiä, ja annetaan lupa meihin kohdistaa vihapuhetta. Eli meitä syytetään asiasta, mitä meihin kohdistetaan, ja sitten vielä heillä on lainsäädäntö tässä takana, kun perussuomalaisilla on poliittinen mielipide. Tämä on nimittäin poliittinen mielipide, mitä me ajamme, ja lainsäädännöllä halutaan estää keskustelu.

Kuten sanoin, oikea syy on se, että kun argumenteilla ei pärjää, niin pitää saada vaikka lainsäädännön keinoin keskustelu vaiennettua.

18.51 Ville Tavio ps: Arvoisa puhemies! Korjaan: aikaisemmassa puheenvuorossani tarkoitukseni oli sanoa, että Lähi-idän alueella on satoja miljoonia ihmisiä. Irakissa itsessään on siis 37 miljoonaa kansalaista.

Pöytäkirja PTK 55/2018 vp

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.

7. Lakialoite laiksi sotilasvammalain 6 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 20/2018 vp Ritva Elomaa ps ym.

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu

18.52 **Ritva Elomaa ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esittelen lain sotilasvammalain muuttamisesta. Nyt on käsillä viimeiset hetket laittaa sotaveteraanien palvelut kuntoon. Veteraanien tilanteesta on puhuttu tässäkin salissa jo vuosikymmenten ajan. Poliitikkojen suusta kuulee kauniita sanoja veteraaneista erityisesti itsenäisyyspäivän korvillä, mutta jouluun mennessä tuntuu, että heidät on taas unohdettu. Me perussuomalaiset olemme johdonmukaisesti ajaneet veteraanien asiaa. Olemme laatineet lukuisia valtiopäivätoimia, jotka tähtäävät heidän tilanteensa parantamiseen. Nyt käsittelyssä oleva lakialoitteeni on yksi selkeä muutosehdotus, joka läpi mennessään parantaisi tuhansien veteraanien arkea.

Aloitteessa ehdotetaan, että kotipalvelut laajennettaisiin koskemaan kaikkia sotiemme veteraaneja. Tarkoitus on tukea kaikkia veteraaneja sekä edistää heidän hyvinvointiaan ja vahvistaa veteraanien arvostusta yhteiskuntamme kunniakansalaisina. Iäkkäille veteraaneille tärkeitä palveluita ovat erityisesti asumiseen, hoitoon, huolenpitoon, toimintakyvyn ylläpitoon, asiointiin sekä jokapäiväiseen elämään kuuluvien tehtävien ja toimintojen suorittamiseen tai niissä avustamiseen liittyvät palvelut.

Suomen vuosina 1939—1945 käymissä sodissa palveli noin 700 000 sotilasta. Välittömästi rintamaa tukevissa tehtävissä palveli lisäksi 95 000 naista. Kaatuneiden määrä oli noin 94 000 henkeä, ja pysyvästi vammautui saman verran. Veteraaneja on tänä päivänä elossa enää noin 15 000. Sodissa palvelleiden henkilöiden työ 100-vuotiaan itsenäisen Suomen eteen on korvaamatonta, joten on perusteltua laajentaa sotilasvammalain määrittelemiin etuuksiin oikeutettujen joukkoa kattamaan kaikki Suomen sodissa vuosina 1939—1945 palvelleet henkilöt. Heidän keski-ikänsä on tällä hetkellä noin 93 vuotta, joten heidän asemansa parantamiseksi tehtävillä lakimuutoksilla on kova kiire.

Lisäksi veteraanien määrä vähenee, mutta samanaikaisesti korkean iän seurauksena hoitotarve kasvaa. Tästä johtuen erilaisia tukipalveluita tarvitaan nykyistä enemmän suhteessa veteraanien määrään. Poistuman ja ikääntymisen seurauksena muuttuneen hoitotarpeen johdosta olisi perusteltua järjestää sosiaalihuoltolain mukaiset kotipalvelut kaikille 1939—1945 Suomen sodissa palvelleille henkilöille. Sotaveteraanit ja sotainvalidit on tuotava samalle viivalle palveluiden osalta. Näin ollen ehdotan lakialoitteessa, että kaikille noina kyseisinä vuosina sodissa palvelleille korvattaisiin sosiaalihuoltolain (1301/2014) 14 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaiset kotipalvelut.

Pöytäkirja PTK 55/2018 vp

Arvoisa puhemies! Laitoshoitoa vähennettäessä juuri näiden kotipalvelujen merkitys korostuu entisestään. Sanahelinä ei auta veteraanien arkea. Tarvitaan konkreettisia lakimuutoksia ja rahaa kunniakansalaistemme olojen parantamiseksi. Tämä vaatii toki niitä euroja valtion kassasta, mutta puheiden perusteella luulisi rahojen löytyvän. Jotkut voivat ajatella, että tämä parannus tulisi aivan liian myöhään. Totean, että vielä on jäljellä nämä 15 000 sotiemme veteraania. Heidän kohdallaan lain läpimeno ei todellakaan olisi turha. Tämä on viesti suoraan hallitukselle. — Kiitos.

18.56 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Haluan kiittää edustaja Elomaata hyvästä lakialoitteesta. Olemme itse asiassa Elomaan kanssa yhdessä pitäneet tätä asiaa jo vuosia esillä, ja olen tyytyväinen siihen, että nykyisen valtiovarainministeri Petteri Orpon aikana on noudatettu tismalleen sitä yhteistä eduskunnan juhlapäätöstä, niin että määrärahat eivät ole voineet loppua kesken vuoden, eli aina on tehty täydentävä esitys siinä vaiheessa, jos tilanne on näyttänyt siltä, että määrärahat eivät riitä heille, joille tämän päivän lainsäädäntö nämä palvelut on takaamassa.

Mutta olen edustaja Elomaan kanssa täysin samaa mieltä siitä, että nyt on jo korkea aika yhtenäistää sotiemme veteraanien ja sotainvalidien — näiden kaikkien naisten ja miesten, jotka ovat osallistuneet maamme puolustamiseen — saamat hoiva- ja tukipalvelut samalle viivalle. Sotaveteraanien keski-ikä on jo 93 vuotta, mikä jo yksin edellyttää parempia palveluita ja hoivaa. Veteraaneja oli itse asiassa tämän vuoden alussa elossa 14 000 ja nyt enää vajaa 12 000. Heistä sotainvalideja on enää vajaa 2 000.

Kunniakansalaisten keski-ikä on jo 93 vuotta, ja tämä jo ilman esimerkiksi sitä, onko sodassa haavoittunut vai ei, tarkoittaa korkeaa hoivan tarvetta. Veteraanijärjestöt ja veteraanien neuvottelukunta, johon me edustaja Elomaan kanssa kuulumme, molemmat ovat esittäneet, että vuosien 1939—45 sotiin osallistuneille rintamaveteraaneille, joilla on rintamasotilastunnus, rintamapalvelutunnus tai rintamatunnus, korvattaisiin samanlaiset avopalvelut kuin sotainvalideille sotilasvammalain nojalla. Nuoria Suomen valtio käski, ja nämä nuoret miehet, poikaset, nämä nuoret naiset, monet tyttöset, tottelivat ja lähtivät puolustamaan isänmaata. Isänmaan on kannettava myös heistä vastuu heidän elämänsä ehtoopoolella. Vielä kymmenen vuotta sitten veteraaneja oli keskuudessamme lähes 100 000, vuosi sitten määrä oli 17 000 ja tänään enää 12 000 ja ensi vuonna arvioiden mukaan enää noin puolet tästä eli 6 000. Viimeinen iltahuuto kutsuu kunniakansalaisia.

18.59 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Tämä aloite on erittäin kannatettava ja tärkeä. Meillä on kunniavelka sotiemme veteraaneille. He ovat kaikki tällä hetkellä ikääntyneitä, ja useimmat tarvitsevat jonkinlaista apua riippumatta siitä, vammautuivatko he sodassa. Tähän asiaan tämä aloite pyrkii saamaan aikaan korjauksen. Toivon siis, että eduskunta hoitaa nyt viimeistään tämän asian kuntoon, niin että kaikki veteraanit saavat kotipalvelut jäljellä oleviksi vuosikseen. Tähän subjektiiviseen oikeuteen meillä on oltava varaa.

18.59 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Tässä edustaja Elomaan laatimassa ja myös muiden perussuomalaisten kansanedustajien allekirjoittamassa lakialoitteessa esitetään kunniavelkamme maksamista vuosina 1939—45 käytyjen sotien veteraaneille järjestämällä heille aloitteen toteutuessa sosiaalihuoltolain mukaiset kotipalvelut. Tämä edustaja Elomaan lakialoite on erittäin kannatettava, ja olen tosiaan myös itse sen allekirjoittanut. Pe-

Pöytäkirja PTK 55/2018 vp

russuomalaiset ovat jo aiemmin ajaneet vahvasti veteraanien asiaa, ja tämä lakialoite on sille työlle jatkoa.

Arvoisa puhemies! Edustaja Elomaa piti erittäin hyvän esittelypuheenvuoron, jolla perusteli lakialoitteen tärkeyttä. Maallemme erittäin raskaat sotavuodet 1939—45 ratkaisivat itsenäisen ja demokraattisen Suomen kohtalon. Elleivät veteraanit olisi antaneet niinä vuosina korvaamatonta panostaan isänmaamme hyväksi, olisi nykymuotoinen Suomi varmasti hyvin erilainen maa asua ja elää. Olisimme joutuneet itäblokkiin tahtomattaan kuuluneiden maiden joukkoon, eikä vapautuminen kommunismin ikeestä olisi tapahtunut vaivattomasti edes Neuvostoliiton romahtamisen jälkeen. Edellisessä pykälässä käytyyn keskusteluun viitaten esimerkiksi sananvapautemme tila olisi ollut todennäköisesti paljon nykyistä huonompi.

Arvoisa puhemies! Valitettavasti veteraanien joukko on harventunut hyvin nopeasti ajan kulumisen myötä. Heitä ei ole enää hengissä kuin hieman toistakymmentätuhatta, ja jo viiden vuoden kuluttua veteraanien lukumäärä on enää pieni murto-osa nykyisestä luonnollisen poistuman takia. Kuten edustaja Elomaan lakialoitteessa on todettu, veteraanien ikääntyessä myös heidän hoidontarpeensa kasvaa merkittävästi. Siksi esittämämme kotipalveluiden turvaaminen veteraaneille on välttämätöntä, vaikka se tapahtuukin aivan auttamattoman myöhään. Tällä lakialoitteella onkin kova kiire, ja toivon kaikkien muiden perussuomalaisten tavoin sille ripeää käsittelyä valiokunnassa sekä hyväksymistä täysistunnossa.

19.02 Laura Huhtasaari ps: Arvoisa puhemies! Edustaja Elomaa, joka on tämän aloitteen tehnyt, on erittäin isänmaallinen ihminen, ja meille perussuomalaiselle puolueelle veteraanit ovat hyvin tärkeitä. Minä haluan kiittää edustaja Elomaata siitä, että hän on tehnyt tämän lakialoitteen, enkä pelkästään tästä lakialoitteesta, vaan hän pitää muutenkin veteraanien asiaa aina esillä. Edustaja Elomaa se on todella sydämenasia, ja se on kaikessa tullut esille, niin kuin meillä muillakin perussuomalaisilla. Tämä on tärkeä aihe ja teema.

Meidän veteraanit aikoinaan tosiaan vuosien 1939 ja 1945 välillä eivät lähteneet sotakarkureiksi jonnekin muualle. He jäivät puolustamaan tätä isänmaata. Sen takia mekin voimme täällä eduskunnassa tänään istua.

Ymmärsin, että tämä aloite pähkinäkuoressa tarkoittaa sitä, että veteraanit siis samalle viivalle vammasta huolimatta ja kaikki tarvittava hoito ja hoiva. Olenko, edustaja Elomaa, ymmärtänyt tämän pähkinäkuoren? [Ritva Elomaa: Aivan oikein!] — Kiitos, tämän halusin varmistaa, koska asiat monta kertaa pitää yksinkertaistaa ja laittaa selkeästi esiin, jotta niitä voi ajaa eteenpäin.

Minä lämpimästi kannatan tätä aloitetta.

19.04 Ville Tavio ps: Arvoisa puhemies! Tämä on viimeinen hetki maksaa kunniavelka maamme veteraaneille.

Käytännössä tämän lakialoitteen toteutuminen toisi helpotusta vaikeisiin ja taloudellisesti tiukkoihin vanhuuden päiviin sotiemme veteraaneille. Korostan, että riittävä rahoitus ei saa olla kynnyskysymys, se ei saa olla budjettikysymys, sillä olemme tilanteessa, että pian sotaveteraaneja ei enää ole keskuudessamme. Täytyy myös rahoituksen ja budjettikysymysten osalta huomioda tämä täällä jo aiemmin keskusteltu tilanne, jossa veteraanit vähentyvät nopeaa vauhtia. Tämän myötä myös valtion tähän asti budjettiin veteraaneille so-

Pöytäkirja PTK 55/2018 vp

pima rahamäärä laskee myös, eli budjetista myös lähivuosina tulee vapautumaan varoja tämän myötä.

On kuitenkin asioita, joita ei voi rahassa mitata, ja on Suomelle kunnia-asia tarjota ihmisarvoisen elämän puitteet viimeisille elossa oleville sotaveteraaneille.

19.05 Ritva Elomaa ps: Arvoisa puhemies! Sotiemme veteraanien keski-ikä on jo niin korkea, että enää me emme voi odotella yhtään, jos heidän eteensä halutaan vielä jotain tehdä. Korulauseista ja lupauksista huolimatta valtiovalta on ollut vuosikaudet aivan liian passiivinen veteraanien hyvinvoinnin edistämisessä. Joka vuosi veteraanit joutuvat tulemaan hattu kourassa Eduskuntatalolle pyytämään lisää rahaa. Näin ei saisi olla. Tämä on aivan järkyttävää, ja tulee häpeän tuntu itselle päättäjänä.

Veteraanien palveluissa on monilla paikkakunnilla paljon parantamisen varaa. Veteraanien palvelujen taso riippuu pitkälti asuinpaikasta, koska kuntien käytännöt vaihtelevat rajusti veteraaneille suunnattujen palvelujen osalta. Osassa kunnista palvelujen tarvetta tullaan arvioimaan kotiin asti, kun taas toisissa vain postitetaan palvelusetelit ja veteraani voi itse miettiä, mitä niillä haluaa tehdä. Veteraanien kotona asumista helpottaviin palveluihin on suunnattu valtion toimesta hieman entistä enemmän rahaa, mikä on tietysti oikeansuuntainen liike. Toisinaan osa tästä määrärahasta jää kunnissa käyttämättä. Veteraanien määrän nopea väheneminen selittää osin tätä ylijäämää, mutta valitettavan usein vajaakäytön taustalla on keho suunnittelu. Veteraanien tilannetta tulisi aina arvioida paikan päällä. Esimerkiksi ruokatoimitusten riittämättömyys on yleinen ongelma. Jos ruoanlaitossa on ongelmia, niin riittääkö esimerkiksi kolmesti viikossa toimitettu ateria? Eihän se riitä. Myös tukien hakemiseen tarvitaan yleisesti apua. Esimerkiksi veteraanilisä jää turhan usein hakematta, vaikka siihen olisi oikeus. Silloin olisi hyvä, jos kotiovelle koputtaisi ammattilainen tarjoamaan apuaan. Osa kunnista pyrkii hoitamaan veteraanien kotona asumista tukevat palvelut kuntoon viimeisen päälle — maksoi, mitä maksoi. Toisaalla taas ei niin piitata.

Arvoisa puhemies! Suurista kaupungeista Turku ja Kuopio ovat kunnostautuneet veteraanien kotipalveluiden järjestäjinä ja hyödyntäneet tähän käyttötarkoitukseen saatavilla olevat lisämäärärahat. On myös monia kuntia, joissa asiat on hoidettu moitteettomasti. Myöskään vapaaehtoistyön arvoa ei voi kyllin kiittää. Ilman sitä veteraanien tilanne olisi vieläkin huonompi. Mielestäni jokaisella kunnalla tulisi olla kattava palvelusuunnitelma kotipalvelujen järjestämiseksi, jotta homma saataisiin toimimaan. Apu ei saa kaatua huonoon hallinnolliseen osaamiseen tai markkinoinnin puutteeseen.

Toisin kuin yleisesti luullaan, Rintamaveteraaniliitto, Suomen Sotaveteraaniliitto, Sotainvalidien Veljesliitto ja Kaatuneitten Omaisten Liitto eivät kylve rahassa, ja valtion tukea tarvitaan. Merkittävä parannus nykytilanteeseen olisi se, että sotaveteraanit saisivat vastaavat etuudet kuin sodassa vammautuneet sotainvalidit. Tämä saattaisi myös kaikki sotiemme veteraanit samalle viivalle. Käytännössä sotainvalidien ja veteraanien terveyserot eivät ole enää suuria. Lakialoitteeni on näin ollen perusteltu yhdenvertaisuuden ja alueellisen tasa-arvon kannalta. Toivon todella, että hallitukselta löytyisi tahtotilaa hoitaa tämä asia kuntoon.

Arvoisa puhemies! Koko eduskunta-aikani, tähän mennessä seitsemän vuotta, kaikkein vaikuttavin hetki on ollut se, kun vuonna 2011 ennen itsenäisyyspäivää tänne marssi melkein sata sotiemme veteraania. Heillä oli mitalit rinnassa — iäkkäitä ihmisiä, iäkkäitä veteraaneja, monet olivat pyörätuolissa — ja he tulivat näyttäytymään ja ilmoittamaan, että

Pöytäkirja PTK 55/2018 vp

he ovat olemassa ja hengissä ja että, valtio ja päättäjät, oletteko huomanneet. Ja lisärahoitus oli jo silloin tarpeen. Tämä homma on jatkunut samantyyppisenä melkein vuosittain. Tämä veteraaniaasia on perussuomalaisille ollut aina tärkeä. Muistamme jopa Tony Halmeen silloin vuosia sitten ajaneen veteraanien asiaa vahvasti. Henkilökohtaisesti myös itselleni asia on tärkeä, koska isäni oli sodassa ja haavoittui kolme kertaa. Olen näiden asioiden kanssa sikäli ollut aika läheisesti tekemisissä. Isä kuoli jo 1984, ja sekin oli vielä sellainen vuosi, joka näyttäytyi sellaisena vuotena — ja kaikki edelliset vuodet — että jotkut jopa kysyivät, että mitä sinne menitte sotimaan. Elikkä sitä arvostusta eivät veteraanit saaneet, eikä sitä ymmärretty niin vahvasti. Tänä päivänä ymmärretään heidän merkityksensä, mutta tarpeellinen, riittävä rahoitus kuitenkin vielä puuttuu. Toivon, että pikaisesti tulee parannusta tähän hallituksen taholta. Tahtoa varmaan on, mutta sen täytyy vielä konkretisoida.

Lopuksi kiitän edustaja Mäkelää, edustaja Saviota, edustaja Huhtasaarta ja edustaja Taviota sekä edustaja Heinosta erittäin hyvistä kannatuspuheenvuoroista tämän lain eteenpäinviemiseksi. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tietoyhteiskuntakaaren muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 44/2018 vp

Valiokunnan mietintö LiVM 11/2018 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 25.5.2018 pidettävään täysistuntoon.

9. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on perjantaina 25.5.2018 klo 13.00. Täysistunto lopetettiin klo 19.12.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Timo Tuovinen